

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Demografická analýza okresu Mělník
a jeho předpokládaný vývoj**

Bc. Lucie Doskočilová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lucie Doskočilová

Veřejná správa a regionální rozvoj – k.s. Litoměřice

Název práce

Demografická analýza okresu Mělník a jeho předpokládaný vývoj

Název anglicky

Demographic analysis of Mělník district and its expected development

Cíle práce

Cílem diplomové práce je statistická analýza vybraných demografických ukazatelů v mělnickém okrese s ohledem na celorepublikové trendy. V práci bude kladen důraz na hledání příčin změn v počtu a ve struktuře obyvatelstva. Součástí práce bude i predikce a posouzení možného budoucího vývoje.

Metodika

Analýza získaných dat bude provedena za pomoci statistických metod z oblasti časových řad a indexní analýzy. Data budou získávána z databáze Českého statistického úřadu.

Harmonogram:

Studium dostupné literatury a odborných textů: 03/2020-09/2020

Předložení literární rešerše: 10/2020

Sběr dat a jejich analýza: 08/2020-01/2021

Předložení konečné podoby textu diplomové práce: 02/2021

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

demografie, demografický vývoj, migrace, obyvatelstvo, demografická statika, demografická dynamika, populační politika, časová řada

Doporučené zdroje informací

- HINDLS, R., Statistika pro ekonomy. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
- KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A., Demografie (nejen) pro demografy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-012-4.
- KALIBOVÁ, K., Úvod do demografie. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0222-9.
- KLUFOVÁ, R., POLÁKOVÁ, Z., Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-546-5.
- KOSCHIN, F., Demografie: poprvé. Praha: VŠE, 2005. ISBN 80-245-0859-1.
- KREBS, V., DURDISOVÁ, J., Sociální politika. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
- LANGHAMROVÁ, J., KAČEROVÁ, E., Základy demografie. Praha: Nakladatelství VŠE, 2005. ISBN 80-245-0962-8.
- ROUBÍČEK, V., Úvod do demografie. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-43-4.
- VYSTOUPIL, J., TARABOVÁ, Z., Základy demografie. Brno: Masarykova univerzita, Katedra regionální ekonomie a správy, 2004. ISBN 80-210-3617-6.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2020

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Demografická analýza okresu Mělník a jeho předpokládaný vývoj" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2021

Bc. Lucie Doskočilová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Marii Prášilové, CSc., za odborné vedení a cenné rady, které mi věnovala při zpracování této diplomové práce.

Demografická analýza okresu Mělník a jeho předpokládaný vývoj

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá zhodnocením dosavadního demografického vývoje v okrese Mělník v letech 2005 až 2019. Vybranými demografickými ukazateli jsou počet obyvatel a jeho struktura dle pohlaví a věku, porodnost, úmrtnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost a migrace. Vývoj vybraných ukazatelů je porovnáván s celorepublikovými hodnotami. Součástí diplomové práce je předpověď budoucího vývoje vybraných demografických ukazatelů. Predikce je sestavena na období let 2020 až 2022. V závěru práce jsou zhodnoceny výsledky, které byly zjištěny v rámci analýzy demografických ukazatelů. A dále jsou formulovány návrhy a doporučení vedoucí k dalšímu rozvoji okresu Mělník.

Klíčová slova: demografie, demografický vývoj, migrace, obyvatelstvo, demografická statika, demografická dynamika, populační politika, časová řada

Demographic analysis of Mělník district and its expected development

Abstract

The diploma thesis deals with the evaluation of the current demographic development in the district of Mělník in the years 2005 to 2019. Selected demographic indicators are the number of inhabitants and its structure by sex and age, birth rate, mortality, abortion, marriage, divorce and migration. The development of selected indicators are compared with national values. Part of the diploma thesis is a forecast of the future development of selected demographic indicators. The prediction is compiled for the period from 2020 to 2022. At the end of the work the results obtained from analysis of demographic indicators are evaluated. There are also formuláted proposals and recommendations leading to further development of the Mělník district.

Keywords: demography, demographic development, migration, population, demographic statics, demographic dynamics, population policy, time series

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	12
2.1	Cíl práce.....	12
2.2	Metodika práce	12
3	Literární rešerše	17
3.1	Demografie	17
3.2	Vymezení demografie.....	17
3.3	Členění demografie.....	18
3.4	Prameny dat v demografii.....	19
3.5	Struktura obyvatelstva	19
3.6	Procesy demografické reprodukce.....	21
3.6.1	Sňatečnost.....	21
3.6.2	Rozvodovost.....	22
3.6.3	Potratovost.....	23
3.6.4	Porodnost.....	23
3.6.5	Úmrtnost.....	24
3.6.6	Migrace.....	26
3.7	Demografické projekce a prognózy.....	27
3.8	Politiky státu související s demografickým vývojem.....	28
3.8.1	Sociální politika	28
3.8.2	Populační politika	29
3.8.3	Rodinná politika	29
3.8.4	Politika zaměstnanosti	32
3.8.5	Politika stárnutí.....	33
3.9	Demografické stárnutí populace.....	33
4	Charakteristika okresu Mělník	35
5	Vlastní práce	38
5.1	Vývoj ukazatelů demografické statiky	38
5.1.1	Vývoj počtu obyvatel v letech 1869 až 2011 dle sčítání lidu.....	38
5.1.2	Vývoj počtu obyvatel v letech 2005 až 2019	40
5.1.3	Struktura obyvatel.....	42
5.2	Demografická dynamika.....	49

5.2.1	Porodnost	49
5.2.2	Úmrtnost	52
5.2.3	Potratovost	55
5.2.4	Sňatečnost a rozvodovost	57
5.2.5	Migrace	58
5.3	Predikce budoucího vývoje vybraných ukazatelů	60
5.3.1	Vývoj počtu obyvatel	60
5.3.2	Vývoj porodnosti	61
5.3.3	Vývoj úmrtnosti	61
5.3.4	Vývoj potratovosti	62
5.3.5	Vývoj sňatečnosti	63
5.3.6	Vývoj rozvodovosti	63
5.3.7	Vývoj počtu přistěhovalých	64
5.3.8	Vývoj počtu vystěhovalých	65
5.4	Výsledky a návrhy	66
6	Závěr	68
7	Použitá literatura	72
8	Přílohy	75

Seznam obrázků

Obrázek 1: Věková pyramida dle Sundbärga	21
Obrázek 2: Okres Mělník	35

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel okresu Mělník dle sčítání lidu v letech 1869 až 2011	39
Graf 2: Vývoj řetězového indexu počtu obyvatel v okresu Mělník a České republiky v letech 1869 až 2011	40
Graf 3: Vývoj počtu obyvatel okresu Mělník v letech 2005 až 2019	41
Graf 4: Přírůstky obyvatelstva v okresu Mělník v letech 2005 až 2019 (počet obyvatel)	42
Graf 5: Struktura obyvatel dle pohlaví v letech 2005 až 2019 (v %)	43
Graf 6: Struktura obyvatel v okrese Mělník v roce 2019 (počet osob)	44
Graf 7: Průměrný věk obyvatel v okrese Mělník a celé ČR v letech 2005 až 2019	45

Graf 8: Naděje dožití v okrese Mělník v letech 2015 až 2019 (roky)	46
Graf 9: Index závislosti mladých osob, starých osob a hospodářského zatížení v okrese Mělník v letech 2005 až 2019	49
Graf 10: Vývoj přirozeného přírůstku v okrese Mělník v letech 2005 až 2019 (počet osob)	50
Graf 11: Hrubá míra porodnosti v okrese Mělník a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰)	51
Graf 12: Děti narozené na Mělnicku v letech 2005 až 2019 (počet osob) a průměrný věk matek při narození 1. dítěte	52
Graf 13: Hrubá míra úmrtnosti na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰) ...	53
Graf 14: Zemřelí podle příčin úmrtí v okrese Mělník v letech 2005 a 2019	54
Graf 15: Kojenecká a novorozenecká úmrtnost na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰).....	55
Graf 16: Vývoj potratovosti na Mělnicku v letech 2005 až 2019 (počet potratů) ...	56
Graf 17: Hrubá míra sňatečnosti a rozvodovosti na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰).....	58
Graf 18: Vývoj migrace na Mělnicku v letech 2005 až 2019 (počet osob)	59
Graf 19: Predikce vývoje počtu obyvatel v okrese Mělník	60
Graf 20: Predikce vývoje porodnosti v okrese Mělník	61
Graf 21: Predikce vývoje úmrtnosti v okrese Mělník.....	62
Graf 22: Predikce vývoje potratovosti v okrese Mělník	62
Graf 23: Predikce vývoje sňatečnosti v okrese Mělník	63
Graf 24: Predikce vývoje rozvodovosti v okrese Mělník	64
Graf 25: Predikce vývoje počtu přistěhovalých v okrese Mělník.....	65
Graf 26: Predikce vývoje počtu vystěhovalých v okrese Mělník	65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Věková struktura obyvatel okresu Mělník v letech 2005 a 2019	47
Tabulka 2: Věková struktura obyvatel ČR v letech 2005 a 2019	48

1 Úvod

Česká republika, jakožto i všechny vyspělé země, prochází výraznými demografickými změnami. Pád komunistického režimu způsobil změny v reprodukčním uvažování obyvatel, které spustily změny v demografickém vývoji. Nutné je na tyto změny nejen reagovat, ale i je předvídat, aby byla včas přijata opatření, která budou zmírňovat jejich negativní dopad a posílí případně dopady pozitivní. Je tedy nutné vytvářet kvalitní prognózy sociálního a ekonomického vývoje. Příkladem těchto prognóz jsou prognózy demografické neboli populační.

Prognózy demografického vývoje mají v porovnání s prognózami jiných socioekonomických jevů výhody, mezi které patří poměrně velká stabilita demografického vývoje, která je dána věkovou strukturou současné populace. Přesto jsou demografické prognózy, stejně jako jiné odhady nepřesné. Nelze vždy předem odhadnout, zda budoucí vývoj nebude ovlivněn nepředvídatelnými faktory. Pokud budou opatření přijímaná na základě výsledů prognóz, které nebudou správné, mohou mít tato rozhodnutí dlouhodobé následky spojené s těžko řešitelnými problémy.

Aktuálně diskutovaným problémem v České republice i dalších vyspělých státech Evropy je stárnutí obyvatel. Snižující se porodnost a zvyšující se střední délka života stojí za zvyšováním složky obyvatel v důchodovém věku, která bude znamenat čím dál větší nápor na sociální a zdravotní péči, a také předznamenává negativní dopad na oblast trhu práce, důchodový systém, zdravotnictví a s tím spojené veřejné finance.

Tato diplomová práce je analýzou demografického vývoje okresu Mělník v komparaci demografického vývoje České republiky v letech 2005 až 2019. Součástí práce je i odhad budoucího vývoje vybraných demografických ukazatelů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je statistická analýza a následné zhodnocení demografického vývoje v okrese Mělník za pomoci vybraných demografických ukazatelů. V části zabývající se demografickým vývojem bude analyzován vývoj počtu obyvatel, věková a pohlavní struktura, porodnost, úmrtnost, sňatečnost, rozvodovost a migrační přírůstky v letech 2005 - 2019, výsledky budou porovnány s vývojovými tendencemi České republiky. Součástí práce budou prognózy dalšího vývoje. Na základě provedených analýz budou formulovány návrhy a doporučení.

2.2 Metodika práce

V této práci byly hodnoceny demografické ukazatele v hrubých mírách, vztahujících se na 1000 obyvatel. Údaje a data pro zpracování diplomové práce byla čerpána zejména z webových stránek Českého statistického úřadu. Některá data, které nebylo možné vyhledat byla dodána pracovníkem oddělení informačních služeb ČSÚ pro Středočeský kraj. Teoretická část byla vypracována na základě prostudované odborné literatury a dalších relevantních zdrojů. V praktické části práce byly sledovány časové řady let 2005 – 2019. Jako poslední rok časové řady byl zvolen rok 2019 z důvodu, že v době vypracovávání práce ještě nebyla k dispozici data za rok 2020. V případě vývoje počtu obyvatel dle sčítání lidu se sledovalo období již od roku 1869 do posledního proběhlého sčítání lidu v roce 2011.

Analýza časových řad

Časové řady jsou posloupnosti, ve kterých jsou věcně a prostorově srovnatelná pozorování, která jsou obvykle seřazena z hlediska času ve směru od minulosti k přítomnosti. Analýza časových řad je soubor metod, které slouží k popisu časových řad a následné prognóze jejich chování do budoucnosti [13].

Elementární charakteristiky časových řad

Elementární charakteristiky časových řad slouží k rychlé a orientační informaci o charakteru a chování konkrétní časové řady. Mezi charakteristiky patří zejména absolutní a relativní diference, průměry a bazický index [13].

První absolutní diference (Δy_t) se řadí mezi absolutní charakteristiky časové řady a udává, o kolik se hodnota změnila oproti předchozímu období:

$$\Delta y_t = y_t - y_{t-1} \quad t = 2, 3, \dots, n.$$

Druhá absolutní diference ($d^{(2)}y_t$) vyjadřuje absolutní zrychlení či zpomalení v časové řadě:

$$d^{(2)}y_t = dy_t - dy_{t-1} \quad t = 3, 4, \dots, n.$$

Koeficient růstu (k_t) se řadí mezi relativní charakteristiky, udává rychlost změn hodnot v časové řadě, vyjadřuje se v procentech:

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \quad t = 2, 3, \dots, n.$$

Bazický index (b_i) vyjadřuje změny v časové řadě vzhledem k základnímu období:

$$b_i = \frac{y_t}{y_0} \quad t = 2, 3, \dots, n \text{ [13].}$$

Trendové funkce časové řady

Časová řada se skládá z trendové, cyklické, sezónní a náhodné složky. Trendová složka vyjadřuje dlouhodobé systematické změny v průměrném chování časové řady, cyklická složka vyjadřuje kolísání okolo určitého trendu v době delší jednoho roku, sezónní složka vyjadřuje kolísání okolo trendu v době kratší jednoho roku. Tyto tři složky jsou systematické. Náhodná složka je tvořena náhodnými výkyvy časové řady a je nesystematická [13].

K výpočtům budoucího vývoje byly použity základní trendové funkce pro popis trendu vývoje časové řady. Dle indexu determinace byla určena vhodnost modelu lineární, kubické, mocninné, kvadratické nebo logaritmické funkce. Kvalita funkcí byla dále porovnána podle relativní chyby prognózy tak, že se model vypočetl znovu bez poslední hodnoty časové řady (hodnota za rok 2019). Na základě takového modelu byla odhadnuta hodnota pro rok 2019 a byla porovnána podle vzorce se skutečnou hodnotou roku 2019. Čím menší byla chyba prognózy, tím byl model zvolen lépe. Většinou byly za pomoci Excelu vybrány dvě nejvhodnější funkce pro danou časovou řadu a ty pak byly porovnávány dle výše zmíněných výpočtů.

<i>Lineární trendová funkce</i>	$Y_t = a + bt$
<i>Kvadratická trendová funkce</i>	$Y_t = a + bt + ct^2$
<i>Kubická trendová funkce</i>	$Y_t = a + bt + ct^2 + dt^3$
<i>Logaritmická trendová funkce</i>	$Y_t = a + b \log t$
<i>Exponenciální trendová funkce</i>	$Y_t = a + b^t$
<i>Mocninná trendová funkce</i>	$Y_t = a + t^b$

Index determinace (I^2) se používá k zhodnocení shodnosti jednotlivých trendových funkcí pro následné předpovědi:

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2}$$

Jeho hodnota se pohybuje v intervalu od 0 do 1. Čím více se hodnota blíží 1, tím bude trendová funkce vhodnější [13].

Demografické ukazatele

Index stáří (IS) udává počet obyvatel starších 65 let na počet dětí ve věku 0 – 14 let v daném čase na určitém území:

$$IS = \frac{\text{kategorie (65+)}}{\text{kategorie (0 – 14)}}$$

Index závislosti mladých (IZM) neboli index zeleného zatížení osob vyjadřuje počet osob ve věku 0 – 14 let (I. ekonomická generace) na počet osob ve věku 15 – 64 let (II. ekonomická generace):

$$IZM = \frac{\text{kategorie (0 – 14)}}{\text{kategorie (15 – 64)}}$$

Index závislosti starých (IZS) neboli index šedého zatížení osob vyjadřuje počet osob ve věku 65+ (III. ekonomická generace) na počet osob ve věku 15 – 64 let (II. ekonomická generace):

$$IZS = \frac{\text{kategorie (65+)}}{\text{kategorie (15 – 64)}}$$

Index hospodářského zatížení (IHZ) vyjadřuje počet osob, které musí svou prací živit jedna osoba v produktivním věku včetně sebe samého:

$$IHZ = \frac{\text{kategorie (0-14)} + \text{kategorie (15-64)} + \text{kategorie (65+)}}{\text{kategorie (15-64)}}$$

Index maskulinity (IM) vyjadřuje, kolik mužů připadá na 1000 žen:

$$IM = \frac{\text{počet mužů ve sledovaném období}}{\text{počet žen ve sledovaném období}} * 1000.$$

Hrubá míra úmrtnosti (HMÚ) udává počet zemřelých, kteří připadají na 1000 obyvatel středního stavu:

$$HMÚ = \frac{\text{zemřelí}}{\text{střední stav obyvatelstva}} * 1000.$$

Kojenecká úmrtnost (KÚ) udává počet zemřelých dětí (do 1 roku života) na 1000 živě narozených dětí ve stejném období:

$$KÚ = \frac{\text{zemřelé děti do 1 roku}}{\text{živě narozené děti}} * 1000.$$

Novorozenecká úmrtnost (NÚ) udává počet zemřelých dětí ve věku do 27 dní života na 1000 živě narozených dětí za stejné časové období:

$$NÚ = \frac{\text{zemřelé děti do 27 dní věku}}{\text{živě narozené děti}} * 1000.$$

Hrubá míra porodnosti (HMP) udává počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel středního stavu:

$$HMP = \frac{\text{živě narození}}{\text{střední stav obyvatelstva}} * 1000.$$

Hrubá míra potratovosti (HMPO) udává počet všech potratů na 1000 obyvatel středního stavu:

$$HMPO = \frac{\text{potraty}}{\text{střední stav obyvatelstva}} * 1000.$$

Hrubá míra sňatečnosti (HMS) udává počet uzavřených sňatků na 1000 obyvatel středního stavu:

$$HMS = \frac{\text{sňatky}}{\text{střední stav obyvatelstva}} * 1000.$$

Hrubá míra rozvodovosti (HMR) udává počet rozvodů na 1000 obyvatel středního stavu:

$$HMR = \frac{\text{rozvody}}{\text{střední stav obyvatel}} * 1000 [30].$$

Přírůstky obyvatelstva

Přirozený přírůstek obyvatelstva udává rozdíl mezi počtem živě narozených a počtem zemřelých na daném území ve sledovaném období. Pokud ukazatel vychází v záporných hodnotách, jedná se o přirozený úbytek.

Migrační saldo neboli čistá migrace udává rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých. Pokud dosahuje kladných hodnot, jedná se o migrační růst, v případě záporných hodnot se jedná o migrační úbytek.

Celkový přírůstek udává rozdíl mezi počátečním stavem obyvatelstva daného území a koncovým stavem obyvatelstva téhož území. Tvoří ho součet přirozeného přírůstku a migračního salda [30].

3 Literární rešerše

3.1 Demografie

Demografie neboli populacionistika, je věda, jejíž název pochází z řeckých slov *démos* a *grafein*, které lze přeložit jako popis lidu. Předmětem studia demografie je demografická reprodukce neboli demografický vývoj, který lze chápat jako neustálou obnovu obyvatelstva z důvodu rození a vymírání, tedy přirozená obnova populace [3][7][12].

V rámci studia demografických procesů se setkáváme s demografickými událostmi jako narození, úmrtí, potrat, sňatek, rozvod, nemoc atp., které mají vliv na proces porodnosti a úmrtnosti. Demografie se během analýzy těchto procesů snaží objevit pravidelnost, kolísání i dlouhodobé trendy [7].

Obyvatelstvo a populace

Obyvatelstvo a populace jsou dva pojmy, které se zdají stejné, ale přesto je mezi nimi rozdíl. Obyvatelstvo je skupina lidí žijících na určitém, vymezeném území. Charakter obyvatelstva bývá méně trvalý právě z důvodu provázanosti s určitým územím. Populace je pojem, který má biologický základ a vztahuje se na všechny živočišné druhy, které žijí a reprodukují se na určitém území. V zásadě se obyvatelstvo může skládat z různých populací, národů nebo etnik [4].

Reprodukce

Reprodukce neboli obnova lidské populace prostřednictvím procesů rození a umírání. Pro potřeby demografie je však toto vymezení nedostačující. Demografie se zabývá lidskou reprodukcí v širším konceptu. Zkoumá i svatbu, rozvod a potrat – demografické jevy, které s reprodukcí bezprostředně souvisí. Každý člověk se musí narodit i zemřít a tím se aktivně zapojuje do reprodukce [4].

3.2 Vymezení demografie

Demografii lze vymežit dvěma způsoby:

Jako obor, který studuje zákonitosti a obecné pravidelnosti demografické reprodukce a jejich specifické projevy a podmíněnosti u konkrétních populací, kterými jsou přírodně

geografické, ekonomické a sociální prostředí. Jako obor, který mimo proces demografické reprodukce a jeho podmíněnosti do svého studia zahrnuje i důsledky, které je možné nalézt ve velkém rozsahu života lidí. Ve druhém vymezení demografie přechází do předmětu dalších studií, jako biologie, ekonomie, sociologie, lékařské vědy atd. V systému věd se demografie nachází na pomezí oborů společenských a přírodovědných [3].

3.3 Členění demografie

Základní informací pro demografii jsou údaje popisující stav obyvatelstva, který se neustále mění a tyto změny se nazývají pohyb obyvatelstva. Tento stav je daný údaji o jeho počtu, struktuře a rozmístění.

Demografická statika je první širší problémový oddíl demografie, který se zabývá zkoumáním stavu obyvatelstva. Zdrojem údajů tohoto zkoumání je především sčítání lidu. V době mezi daty oficiálního sčítání jsou to populační bilance nebo zvláštní soupisy.

Rozlišuje se:

- přirozený pohyb obyvatelstva – daný přirozenou obnovou obyvatelstva narozením a úmrtím,
- migrace obyvatelstva – daný prostorovým přemísťováním,
- sociální pohyb – daný změnami sociálních znaků (povolání, rodinný stav a další).

Demografická dynamika je druhý širší problémový oddíl demografie, který se zabývá zkoumáním pohybu obyvatelstva. Pro toto zkoumání je základním pramenem hlavně registrace přirozeného a mechanického pohybu obyvatelstva.

Demografická prognostika je třetí širší problémový oddíl demografie. Pro tento oddíl je hlavním pramenem sčítání lidu a registrace pohybu obyvatelstva.

Populační politika je čtvrtým problémovým oddílem demografie. Je to velmi důležitý problémový okruh pro demografa, i když do demografie úplně nepatří, protože je součástí politiky. Řada demografických analýz a prognóz však vede k závěrům, které nabízejí návrhy pro populačně-politická opatření [12][10].

3.4 Prameny dat v demografii

Pro demografii jsou klíčové statistické údaje, je to pro ni materiál, bez kterého nemůže existovat. Demografické údaje jednak informují o stavu, tedy velikosti populace a její struktuře v daný čas a jednak informují o pohybu, tedy o zajímavých událostech, které nastanou v populaci v daných časových intervalech [7].

Nejstarším pramenem demografických údajů v historii je sčítání lidstva, které probíhá po několik tisíc let lidstva. Zobrazuje aktuální stav obyvatelstva a popisuje jeho strukturu podle různých znaků. Evidence pohybu, která znázorňuje procesy přirozené reprodukce a migrace společně s populačním registrem, který má částečně vlastnosti obou předchozích pramenů, jsou základními prameny dat v demografii [12].

Sběr dat, který se týká pouze určitého vybraného souboru obyvatelstva se nazývá zvláštní šetření. Slouží k doplnění nebo aktualizaci dat ze sčítání lidu nebo evidence obyvatel. Podstatou není získání informací od všech obyvatel, ale pouze od vymezeného okruhu osob [18].

Již od roku 1919 v České republice (dále také „ČR“) získává, zpracovává a následně vydává každoročně velmi detailní údaje Český statistický úřad¹ (dále také „ČSÚ“). Jako statistický úřad Evropské unie (dále také „EU“) funguje EUROSTAT, jehož úkolem je nabízet podrobné statistické údaje a zároveň poskytovat srovnání regionů a členských států EU. Demografické údaje o jednotlivých zemích světa vydává od roku 1948 každoročně OSN² [7].

3.5 Struktura obyvatelstva

Podle pohlaví

Při studiu struktury obyvatelstva podle pohlaví je zkoumán podíl mužů a žen v dané populaci pomocí *ukazatele maskulinity*, který vyjadřuje zastoupení mužů v populaci a *ukazatele feminity*, který naopak vyjadřuje podíl žen v populaci.

¹ Název se několikrát změnil. Název Český statistický úřad byl ustanoven od roku 1969.

² Organizace spojených národů.

Dalšími demografickými ukazateli, které zkoumají strukturu obyvatelstva podle pohlaví jsou *index maskulinity*, který vyjadřuje počet mužů připadajících na určitý počet žen a *index feminity*, který udává počet žen připadajících na určitý počet mužů³ [3].

Úmrtnost mužů je jiná než úmrtnost žen a poměrné zastoupení každého pohlaví se s věkem mění. Představu nám nejlépe poskytnou jednoleté specifické indexy maskulinity, které lze vypočítat pro každou věkovou skupinu. Nejdříve se rodí více chlapců než dívek. Tato hodnota se vzhledem k nízké úmrtnosti snižuje velmi pomalu a až kolem 45 let se počet mužů a žen vyrovnává (tomu říkáme *věk pohlavní rovnováhy*⁴). Ve věku kolem 80 let už na jednoho muže připadají dvě ženy [7].

Podle věku

Populaci můžeme podle věku rozdělit do tří skupin: předreprodukční (dětské), reprodukční (rodičovské) a poreprodukční (prarodičovské).

Hranice mezi 2. a 3. skupinou je u žen víceméně jasná, je jí 50 let, muži ale můžou plodit potomky i po padesátce, prakticky jich ale není mnoho. Proto lze považovat 50. let u muže jako věk praktického ukončení reprodukce. Vznikly tři skupiny:

- 0 – 14 let (I. biologická generace)
- 15 – 49 let (II. biologická generace)
- 50 let a více (III. biologická generace)

V každé populaci tvoří II. biologická generace zhruba polovinu. Švédský demograf Axel Gustav Sundbärg (1857 – 1914) podle toho rozděлил populaci do tří typů:

První typ *progresivní* představují populace, kde převažuje I. biologická generace nad III. generací. Tedy roste počet narozených. Takovýto typ populace se vyskytuje v rozvojových zemích.

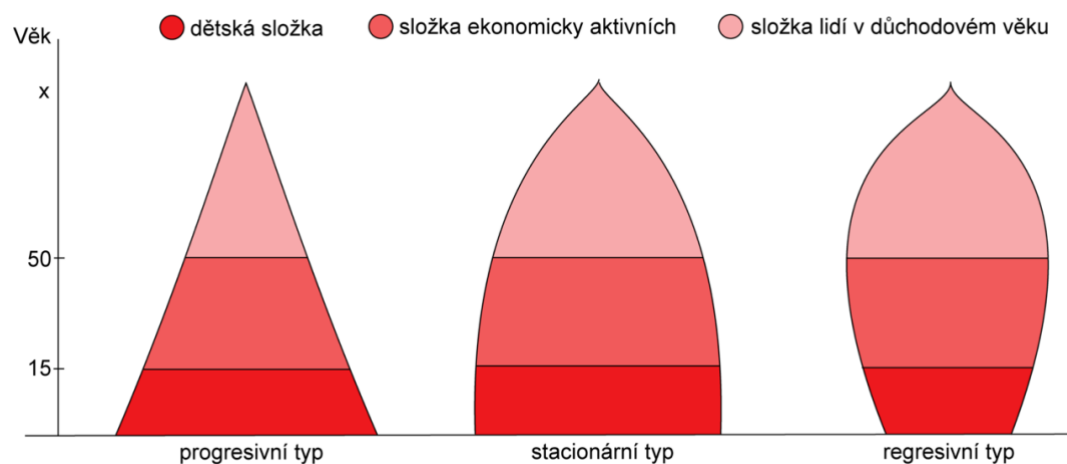
Druhý typ *stacionární* představují populace, kde je podíl I. a III. generace přibližně stejný, má stabilní počet zemřelých i narozených.

³ Obvykle se udává v promilích.

⁴ U zemí s nízkou úmrtností se věk pohlavní rovnováhy pohybuje až okolo 55 let.

Ve třetím typu *regresivním* převažuje III. generace nad I., tedy převažují starší osoby. Tedy více osob umírá, než se rodí. Do tohoto typu lze zařadit většinu evropských zemí, včetně té naší [7].

Obrázek 1: Věková pyramida dle Sundbärga

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Věková_pyramida

Struktura podle rodinného stavu

Sňatečnost, rozvodovost i úmrtnost se mění a podle toho dochází i ke změnám v jednotlivých kategoriích rodinného stavu v populaci. V posledních 30 letech došlo k výrazným změnám. Manželství nahrazuje nesezdané soužití a přibývá rozvodů. Ubývá také ovdovělých, což je následkem klesající úmrtnosti. Neustále je však výrazně vyšší podíl ovdovělých žen, tedy lze konstatovat, že úmrtnost žen je nižší [7].

3.6 Procesy demografické reprodukce

3.6.1 Sňatečnost

Demografie sňatek sleduje jako hromadný jev s určitou četností výskytu v dané populaci. Studuje rodiny monogamní, kde základem je jeden pár dvou jedinců různého pohlaví. Sňatečnost je proces formování, uzavírání sňatků za zákonem daných podmínek. Sňatek mohou uzavřít pouze osoby, které jsou svobodné, rozvedené, případně ovdovělé tedy tzv. *sňatkuschné obyvatelstvo*. Intenzitu sňatečnosti ovlivňuje populační politika a politická a hospodářská situace v zemi [3].

Po roce 1989 se míra sňatečnosti i rozvodovosti výrazně změnila. Demokratický systém změnil model častých a předčasných sňatků na model, kdy se lidé berou méně častěji a v pozdějším věku. Vztah mezi rodinou a manželstvím se oslabil. Zvýšil se počet dlouhodobě nesezdaných soužití a děti se rodí stále více mimo manželství [23].

V 90. letech byl zaznamenán markantní vzestup sňatečnosti, který byl způsobený oznámením konce poskytování velice výhodných novomanželských půjček. Takže ti, kteří o sňatku v blízké době uvažovali, se rozhodli sňatek uzavřít ihned. Tento jev způsobil, že v následujícím roce pak sňatečnost výrazně poklesla, protože tyto „předčasné“ sňatky chyběly. Další roky se pak vývoj opět ustálil, ale sňatečnost, hlavně díky přebíraným vzorcům demografického chování západní Evropy, začala klesat [7].

Hrubá míra sňatečnosti je nejjednodušším ukazatelem intenzity, která udává počet sňatků na určitý počet obyvatel (většinou 1000) středního stavu za jeden rok. Při hodnocení sňatečnosti se vychází z počtu sňatků a počtu svobodných osob nebo z tabulek sňatečnosti [3].

3.6.2 Rozvodovost

Rozvod je zákonný způsob zániku monogamního manželství. K rozpadu manželství tak může dojít nejen rozvodem, ale i úmrtím. Počet statisticky rozvedených manželství je nižší než počet manželství rozpadlých. Ve statistice totiž nejsou zachycena manželství, která již neexistují, ale nejsou rozvedena. Informace o tom, jaký je počet rozvedených manželství získáme z běžné statistické evidence, kdežto údaje o počtech rozpadlých manželství pouze z výběrových šetření. Úroveň rozvodovosti ovlivňuje celá řada sociálních a společenských faktorů (například náboženství, tradice, vzdělání atd.). Dále je ovlivňuje populační politika, úroveň sňatečnosti a existující rozvodová legislativa [3].

Nejvyšší úroveň rozvodovosti bylo v ČR dosaženo v roce 2010, kdy se každé druhé manželství rozvedlo. Rodiny již nejsou tak stabilní jako před rokem 1989. Díky prodloužení střední délky života dostali lidé možnost založit druhou (další rodinu) a žít více let s novým partnerem. Ke zvyšování rozvodovosti vedlo i dosažení určité míry ekonomické nezávislosti žen a jejich větší šance zabezpečit sebe i děti. Zvýšila se míra rozvodů u dlouhodobých manželství, naopak snížil se počet rozvodů párů s nezletilými dětmi [23].

Hrubá míra rozvodovosti je nejjednodušším ukazatelem rozvodovosti a udává podíl rozvodů na určitý počet obyvatel (většinou 1000) středního stavu za dané období. Pokud

počet rozvodů dáme do poměru s počtem manželství (v praxi s počtem vdaných žen) dostaneme ukazatel nazvaný *míra rozvodovosti manželství* [3][10].

Sňatečnost a rozvodovost na rozdíl od plodnosti a úmrtnosti ovlivňují proces reprodukce populace jen nepřímo. Sice ovlivňují plodnost, ale je zřejmé, že čím dál méně [7].

3.6.3 Potratovost

Statisticky se rozlišuje těhotenství ukončené uměle a samovolný potrat. Výskyt potratů úzce souvisí s propagací a šířením antikoncepce a celkovým populačním klimatem v zemi. Výskyt samovolných potratů je spojován s životním stylem, kvalitou výživy a životního prostředí. Na umělé ukončení těhotenství bylo v řadě společností nahlíženo negativně, dokonce v zemích se silným katolickým vlivem byla tato činnost přísně trestána. Právní řády většiny zemí potraty zakazovaly. Změna nastala až po první světové válce, kdy postupně docházelo k uzákonění přerušování těhotenství na žádost ženy. V Československu byl potratový zákon uveden do praxe v roce 1958. O potratu však nerozhodovala sama matka, ale musel být schválen potratovou komisí. Až v roce 1987 byly potratové komise zrušeny a rozhodovací proces přešel výhradně na matku [4][16].

V souvislosti se změnou zákona byl v roce 1987 zaznamenán zajímavý jev, kdy došlo k poklesu spontánních potratů, který však svědčí o tom, že řada indukovaných potratů byla vydávána za potraty spontánní [7].

Významnou životní a demografickou událostí se stala tzv. miniinterupce, na kterou mají společnosti rozdílné názory.

Hrubá míra potratovosti je nejjednodušším ukazatelem, který udává podíl potratů na počet obyvatel (většinou 1000) středního stavu za určité období [4].

3.6.4 Porodnost

Z demografického hlediska je porod vyústěním demografického chování. Narození jednoho a více dětí je nejvýznamnější demografickou událostí a nutným předpokladem demografické reprodukce. Demografie studuje hromadný jev *porodnost* [4].

Úroveň porodnosti závisí zejména na plodivosti, tedy schopnosti muže a ženy plodit děti. Počet dětí, které se určitému páru narodí závisí nejen na plodivosti, ale i na *reprodukčním chování*. Typem reprodukčního chování může být např. plánování

rodičovství, kdy pár reguluje počet a čas narození dětí za pomoci antikoncepce. Úroveň porodnosti je ovlivněna jak populační politikou státu, tak i systémem hodnot ve společnosti [12].

V České republice dochází k růstu trvale bezdětných i jednodětných žen. Bezdětnost je ve srovnání s Evropou dosud nižší, ale jednodětnost roste rychleji. Na přelomu 19. a 20. století se bezdětnost žen pohybovala kolem 20 % a jednodětnost žen narozených na začátku 20. století přesahovala 20 %. Poté bezdětnost žen klesla na nízkou úroveň 5 %, podíl jednodětných žen nikdy neklesl tak nízko. V období státního socialismu se stal dominantním dvoudětný model. Tento ideál ve většině evropských zemí zůstává zachován, přesto si lze všimnout zejména v zemích západní Evropy narůstajícího podílu těch, kteří preferují bezdětnost a ve střední Evropě zase růstu podílu těch, kteří jako ideál považují mít jen jedno dítě.

K jednodětnosti přispívají různé společenské okolnosti jako rodinná politika preferující určitý počet dětí v rodině, náklady na založení rodiny a péči o děti, rozvodovost, obtížnost kombinace práce a péče o děti a ostatní náplň života⁵ [20].

Při analýze porodnosti se narozené děti rozlišují na manželské a nemanželské dle rodinného stavu v době porodu. Zvláštní místo zaujímají děti, které jsou narozené 8 měsíců po svatbě – děti z *předmanželských koncepcí*.

Hrubá míra porodnosti je nejjednodušším ukazatelem, který udává, jaký je poměr živě narozených dětí na střední stav obyvatelstva za dané období [3].

3.6.5 Úmrtnost

Spolu s porodností tvoří úmrtnost neboli mortalita dvě základní složky demografické reprodukce. Zájem demografie o úmrtí, jako o hromadný jev je zkoumáním procesu vymírání určité populace. Úroveň a vývoj úmrtnosti jsou důsledkem vývoje nemocnosti a také výsledkem kvality životních podmínek, způsobu života a životního prostředí.

Hrubá míra úmrtnosti je nejjednodušším ukazatelem, který nám udává, jaký je poměr zemřelých ke střednímu stavu obyvatel ve sledovaném období (např. roce). Hodnoty hrubé

⁵ Budování kariéry, volnočasové aktivity a další.

míry úmrtnosti ovlivňuje zastoupení starých a mladých osob v populaci a má pouze orientační význam [16].

Úmrtnostní tabulka se používá k charakteristice řádu vymírání určité populace, která za pomoci tabulkových funkcí poskytuje kvantitativně nejpřesnější vyjádření intenzity úmrtnosti zkoumané populace.

Při analýze úmrtnosti je důležité zastoupení jednotlivých příčin v populaci. Tím, jak se posouvá úmrtí do stále vyšších věkových ročníků, je zjištění prvotní příčiny smrti v mnoha případech obtížně zjištělné. Statistická evidence tak vykazuje nepřesnosti při zápisu diagnózy. Při analýze úmrtnosti podle příčin se používá *míra smrtnosti*, která je definována jako poměr počtu zemřelých na určitou příčinu, ke střednímu stavu populace. Zpravidla se určuje na 100 000 obyvatel [3].

Zvláštní pozornost je věnována úmrtí v kojeneckém období, která je výjimečně vysoká. Úmrtnost v prvním roce života se nazývá *kojenecká úmrtnost* a pro její měření byla zkonstruována jiná charakteristika, která se nazývá *kvocient kojenecké úmrtnosti*. Tento kvocient má charakter pravděpodobnosti, tedy říká, jaká je pravděpodobnost, že novorozenec zemře během prvního roku svého života. Kojenecká úmrtnost je v úzké souvislosti s vyspělostí země. Důležitý je i faktor před a poporodní péče, které jsou dány ekonomickou silou země. Proto je za indikátor vyspělosti země často považován právě kvocient kojenecké úmrtnosti [7].

V posledních 30 letech se v ČR snížila úmrtnost kojenců na jednu z nejnižších ze zemí Evropské unie. Pokles dětské úmrtnosti vedl ke zvýšení střední délky života. Vzhledem k nízkým hodnotám kojenecké úmrtnosti nelze očekávat, že by docházelo k dalším významným snížení hodnot, které by měly dopad na zvýšení naděje dožití [22].

*Naděje dožití*⁶ neboli střední délka života je průměrný počet let, kterého by se novorozenec dožil při zachování stejné úmrtnosti, která platí v době jeho narození, tedy nezměnila se po dobu sto let. Střední délka života tedy vypovídá pouze o současné úmrtnosti nikoli předpovídá budoucnost [7].

⁶ Termín naděje dožití vznikl již v 19. století, kdy se předpokládalo, že úmrtnost je neměnná.

3.6.6 Migrace

Migrace neboli stěhování označuje prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice, které je spojené se změnou místa bydliště na kratší či delší dobu, případně i natrvalo. Data o migraci nebývají běžně dostupná a nelze je označit ani jako úplná. Česká republika (dříve Československo) patří od roku 1950 k málu zemí, které mají statistiku stěhování poměrně dobrou. Lze tak studovat emigraci i imigraci, které vyjadřují směr migračního pohybu z hlediska konkrétní země. Hodnota dat se ale vzhledem k neochotě obyvatelstva vyplňovat statistické výkazy o stěhování postupně snižuje.

Základním údajem jsou počty stěhujících se a počty přistěhovalých a vystěhovalých z určité územní jednotky za určité období (zpravidla jeden rok). Do statistiky se nepočítá změna trvalého bydliště v rámci obce. Výjimku tvoří pouze hlavní město Praha, kde se za přestěhování považuje i změna bydliště na jiný urbanistický obvod [4] [7].

Pohyb osob se rozděluje dle doporučení vydaném OSN do pěti kategorií. První kategorie se zaměřuje na osoby v pohybu, tedy pendlery a osoby v tranzitu. Pro migraci je tato kategorie nezajímavá. Druhou kategorií jsou turisté a osoby na služebních cestách, které však také pro migraci nejsou zajímavými. Ze statistik jsou vyřazeni i diplomaté, konzulární pracovníci a příslušníci ozbrojených složek. Další kategorii zaujímají osoby, které žádají o azyl, tedy s nejasnou délkou pobytu, nelegální migranti a osoby, které čekají na deportaci. Ani tyto osoby se do statistik nezahrnují. Pátou skupinu zaujímají studenti, pracovníci mezinárodních organizací, osoby připojující se k rodině nebo rodinu zakládají a uprchlíci. Všichni jmenovaní by za jistých podmínek mohli být zařazeni do migračních statistik [7].

I když proces imigrace a emigrace jsou dva rozdílné procesy, jejich výsledek je zajímavý pro reprodukci. Důležité je, zda populace přibývá nebo ubývá – to je dáno rozdílem, který se nazývá *saldo migrace*⁷ [7].

⁷ Lze také označit jako *migrační přírůstek*.

3.7 Demografické projekce a prognózy

Demografické projekce a prognózy jsou chápány jako veškeré odhady počtu obyvatel i jeho věkové, pohlavní a národnostní struktury i odhady velikosti ekonomických a sociálních skupin. Populační odhady lze projektovat do budoucnosti, ale i minulosti⁸ [14].

Populační projekce čerpají ze současných populačních trendů a odhadů budoucího vývoje. Jednodušší typy projekcí analyzují dosaženou úroveň úmrtnosti, porodnosti a migrace a předpokládají zachování této úrovně nebo vytváření jednoduché kombinace budoucích změn.

Populační prognózy jsou složitějším případem populačních projekcí. Při jejich sestavování se řeší dva okruhy problémů – formulace hypotéz⁹ budoucího populačního vývoje na základě současné úrovně demografické reprodukce i všeobecných zákonitostí vývoje populačních systémů. Druhý problém souvisí s technickým charakterem výpočtu projekce. Populační prognózy rozlišujeme z pohledu velikosti území (světa, světadílů, regionů, států, krajské, okresní atd.). Dále je můžeme dělit na krátkodobé¹⁰, střednědobé¹¹ a dlouhodobé¹². Z populačních projekcí vychází projekce, které se týkají pouze části populace (např. ekonomicky aktivních osob) jsou to takzvané *odvozené projekce*.

Sestavování populačních projekcí vyžaduje hlubší znalosti vývoje populačních systémů, jejich podmíněností a odhad budoucích podmínek [3].

Oficiální projekce obyvatelstva České republiky vypracovává v pravidelném cyklu Český statistický úřad. Prognózy vydává Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Dlouhodobé populační projekce obyvatelstva světa vydává Populační divize OSN [31].

⁸ Odhady do minulosti jsou intercenzální odhady pomocí interpolace.

⁹ Formulace hypotéz je jedním z nejobtížnějších úkolů demografické analýzy.

¹⁰ Prognózy do 10 let.

¹¹ Prognózy od 10 do 25 let.

¹² Prognózy nad 25 let.

3.8 Politiky státu související s demografickým vývojem

3.8.1 Sociální politika

Sociální politika je specifická společenská činnost, která se primárně orientuje na rozvoj a kultivaci životních podmínek člověka, na rozvoj jeho osobnosti a kvality života. Je to určitý systém s početnými vnitřními komplikovanými vazbami a také vazbami na ostatní prvky společenského systému. Jejím zásadním principem je sociální spravedlnost, kterou je možné definovat, jako zásady, dle kterých jsou ve společnosti rozdělovány příjmy, bohatství, životní příležitosti a předpoklady mezi členy společnosti. Dalšími principy jsou sociální solidarita, subsidiarita a participace.

Z širšího pojetí lze sociální politiku vymezit jako určité jednání státu a dalších subjektů, kterými je ovlivňována sociální sféra společnosti. Jsou to aktivity vážící se bezprostředně k životním podmínkám lidí. V užším pojetí je cílem sociální politiky reagovat na možné negativní důsledky sociálních rizik a eliminovat sociální tvrdosti jako jsou nezaměstnanost, chudoba a další.

Sama sociální politika k řešení svých problémů volí *aktivní sociální politiku*. Ta usiluje zejména o předcházení vzniku sociálních problémů přijímáním určitých sociálních opatření, formou změn a úprav samotného sociálního systému a pravidel jeho fungování nebo přijímáním opatření, které předem formují předpoklady pro účinné řešení možných následků sociálních problémů. Nebo volí *sociální politiku pasivní*, která řeší již vzniklé sociální problémy [8].

Sociální politika zastává ve státě několik funkcí – ochrannou, kdy řeší již vzniklé problémy a zmírňuje, případně odstraňuje následky různých událostí (stáří, nemoc, nezaměstnanost a další). Dále funkci rozdělovací a přerozdělovací, která je jednou z nejsložitějších a nejvýznamnějších (rozdělování příjmů s ohledem na ekonomické, politické a sociální aspekty), funkci stimulační (podněcování lidí v žádoucím sociální jednání), homogenizační funkce, která přispívá k dosažení vyššího stupně stejnorodosti v uspokojování životních potřeb a zájmů a poslední funkce preventivní, která podporuje opatření vedoucí k odstranění příčin nepříznivých sociálních situací [6].

Objekty sociální politiky jsou členové společnosti ať už všichni občané nebo jen vybraní jednotlivci či skupiny, pro které jsou opatření sociální politiky určena. Oproti tomu

subjektem může být kdokoliv, kdo má prostředky a vůli sociální činnosti realizovat. Zejména se jedná o stát a jeho orgány, které vytváří legislativní opatření, ale i další subjekty, které nemají všeobecnou platnost jako obce, církve, firmy, ale i samotní občané [8].

3.8.2 Populační politika

Populační politiku lze chápat v širším slova smyslu, kde zahrnuje všechna opatření, která ovlivňují populační vývoj a lze sem zahrnout i opatření, které zlepšují životní úroveň, pracovní podmínky, služby a další. V užším slova smyslu lze populační politiku vymezit na opatření přijatá pouze za účelem ovlivnění demografické reprodukce. Zde se někdy hovoří o demografické politice, která je cílena na oblast porodnosti, úmrtnosti, rozmístění obyvatelstva a migrace i na celkový početní růst obyvatelstva.

Cílem populační politiky je stanovení populačního optima, tedy optimálního počtu nebo růstu obyvatelstva za daných podmínek. Je součástí sociální politiky společnosti a pojímá opatření v ekonomické, právní, sociální, administrativní a zdravotní oblasti. Realizace těchto opatření vede k ovlivňování populačního vývoje. Opatření populační politiky lze realizovat formou materiální, výchovnou, psychologickou apod. [3].

Pro-populační politika - jejím cílem je zachování, případně zvyšování počtu obyvatel, udržení věkové struktury populace a vytvoření prorodinného klimatu. Těchto cílů je možné dosáhnout různými způsoby, kupříkladu odstraněním překážek, které brání lidem v plození a výchově více dětí. Zajištění rodinného příjmu (snižování nákladů a zvyšování příjmů) a vytvoření podmínek pro snadnější skloubení rodiny a práce jsou některé nástroje, kterými lze daných záměrů dosáhnout [11].

3.8.3 Rodinná politika

Rodina je základní jednotkou společnosti. Nedílnou součástí sociální politiky ve většině států představuje předmět zvláštní podpory prostřednictvím rodinné politiky. Nejvýznamnější podpora je obvykle soustředěna na rodiny s dětmi, které jsou ekonomicky závislé. Jedním z nástrojů rodinné podpory je přímá podpora rodin, kdy jsou vypláceny rodičovské příspěvky, dávky péčovské péče, příspěvky na bydlení, porodné, pohřebné a další. Nepřímá podpora rodin je vyjádřena v daňové soustavě, kdy má rodič daňové zvýhodnění na vyživované dítě, odpočet na manželku/manžela, jehož příjmy nejsou vyšší než stanovený limit. Dalším nástrojem je poskytování vybraných služeb pro děti, kdy je služba finančně podporována z více zdrojů [8][17].

Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) ve spolupráci s Odbornou komisí pro rodinnou politiku (dále jen „Komise“) byla zpracována Koncepce rodinné politiky (dále jen „Koncepce“) za účelem zajištění dlouhodobého a systémového řešení rodinné politiky v České republice. Klíčovým principem Koncepce i rodinné politiky v ČR je utváření prostředí ve společnosti, které bude mít vřelý vztah k rodině. K dosažení je zapotřebí, aby zejména mladá generace měla správně ukotvené hodnoty v oblasti manželství a rodičovství. Stát se snaží rodiny podporovat, odstraňovat překážky, kterým jsou rodiny vystaveny a vytvářet příznivé podmínky pro jejich fungování. Opatření jsou cílena na tzv. funkční rodiny s dětmi¹³. ČR stejně tak jako ostatní země Evropské unie prochází významnými demografickými změnami, které zásadním způsobem mění podobu rodin. Od roku 1990 výrazně klesla míra plodnosti i porodnosti českých žen. Prvorodičky odkládají pořízení prvního dítěte do pozdějšího věku, s čím souvisí i nárůst podílu dětí, které se narodí za pomoci asistované reprodukce. Dlouhodobě roste podíl osob starších 65 let, který způsobuje nižší míru porodnosti a vyšší naděje na dožití. Mění se struktura českých rodin, více párů je bezdětných, podíl domácností se dvěma a více dětmi se snížil. Více párů je nesezdaných a rodí se více dětí mimo manželství. Sňatečnost klesá a je doprovázena vysokou mírou rozvodovosti.

Mezinárodní statistiky uvádí, že ČR patří k zemím s nejnižší mírou ohrožení příjmovou chudobou i nízkou mírou chudoby rodin s dětmi. Přesto se mnoho rodin s dětmi potýká s nedostačujícími výdělky a dlouhodobě žijí v podmínkách faktické chudoby. Ze statistiky rodinných účtů je patrný výrazný propad čistých příjmů domácností, který je spojený s počtem dětí, které v domácnosti žijí ve srovnání s domácnostmi bezdětnými, ale i s domácnostmi důchodců. Nejvíce jsou ohroženy domácnosti rodičů samoživitelů a domácnosti s nižším dosaženým vzděláním a nízkou ekonomickou aktivitou. Další ohroženou skupinou jsou rodiny se třemi a více dětmi.

V Koncepci jsou na základě výše uvedených společenských i demografických trendů a potřeb rodin detailně rozpracovány konkrétní opatření rodinné politiky, které se týkají dostupného bydlení pro mladé rodiny, podpory mužů v péči o děti, asistované reprodukce a další. Zejména se Koncepce zabývá jedním z nejzávažnějších problémů, a tím je

¹³ Pojem „funkční rodina“ představuje rodiny, které plní své přirozené funkce, tedy funkce biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomickou, socializační a regenerační a podpůrnou.

nedostupná nabídka kvalitních a finančně i místně dostupných služeb, které by odpovídaly potřebám i přáním rodičů. MPSV tak iniciovalo vznik mikrojeslí¹⁴, které jsou koncipovány jako veřejná služba. Jedná se o projekt financovaný z Evropského sociálního fondu. Dále MPSV iniciovalo vznik dětských skupin¹⁵, které napomáhají sladit práci a rodinu a rodičům umožňují pozvolný návrat do práce. Projekt byl do konce roku 2018 financován Evropským sociálním fondem a dále je financován ze státních zdrojů.

MPSV dále iniciovalo vytvoření míst tzv. krajských poradců, kteří zjišťují stav rodinné politiky v kraji, koordinují ji a navrhují konkrétní opatření vhodná pro daný region [19][33].

Regionální rodinná politika

Jedněmi z nejdůležitějších aktérů rodinné politiky jsou obce a kraje, které znají nejlépe potřeby rodin a mají přehled o místních podmínkách. Díky široké škále kompetencí, kterými disponují, mohou realizovat řadu prorodinných opatření, kterými mohou být podpora bydlení, zřizování mateřských škol, pořádání společenských akcí rodinného charakteru a další. Vytvoření příznivých podmínek pro vznik a fungování rodin je hlavním cílem regionální rodinné politiky (dále také „RRP“).

Specifickým cílem RRP je dostat rodinu do centra pozornosti regionálních a místních samospráv a uplatňovat v praxi prorodinný úhel pohledu na všechny záležitosti, které se dotýkají života rodin a vytvářet tak prorodinné klima. Snahou je také schopnost rodin jednat samostatně při výkonu všech funkcí rodiny. Je nutné zohledňovat specifika všech rodin i těch, které se s problémy samy nedokáží vyrovnat, a nabídnout jim opatření, která jim pomůžou jejich situaci vhodně řešit.

Důležité je vytvářet vnější podmínky pro vznik a fungování harmonického rodinného života a předcházet dysfunkčnosti rodin.

¹⁴ Nová služba péče o nejmenší děti od 6 měsíců do 4 let v kolektivu maximálně čtyř dětí [33].

¹⁵ Služba péče o děti od jednoho roku do zahájení povinné školní docházky v rozsahu minimálně 6 hodin denně mimo domácnost dítěte v kolektivu dětí, která je zaměřena na výchovu, kulturní a hygienické návyky dítěte, rozvoj schopností a další [33].

Financovat lze aktivity rodinné politiky na několika úrovních. Obec může poskytnout dotace¹⁶ z rozpočtu obce až 50 000 Kč občanským sdružením, humanitárním organizacím a jiným právnickým a fyzickým osobám působících v oblasti podpory rodin. Stejně tak mohou kraje poskytnout dotace¹⁷ až ve výši 200 000 Kč. MPSV vyhlašuje každý rok dotační řízení na podpory rodiny v rámci něhož jsou podporovány projekty občanských sdružení v oblasti sociálního vyloučení rodičů, kteří pečují o malé děti a dalších problémů spojených s rodičovstvím. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se v rámci dotačních řízení zaměřuje na volnočasové aktivity dětí a mládeže a integraci romské komunity. Ministerstvo pro místní rozvoj do svého dotačního řízení v rámci regionální politiky zahrnuje podporu obnovy venkova a vyhlašuje soutěž Vesnice roku, která má za cíl povzbudit obyvatele k aktivní účasti na vývoji svého domova na venkově. Z Evropského fondu pro regionální rozvoj lze čerpat prostřednictvím Regionálních operačních programů. Stejně tak z Evropského sociálního fondu lze čerpat prostřednictvím Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost [25].

3.8.4 Politika zaměstnanosti

Politika zaměstnanosti se v České republice datuje na počátek 90. let minulého století, v době, kdy byla přijata opatření, která měla za cíl ochránit obyvatele před upadnutím do chudoby v případě ztráty zaměstnání. Tato opatření, utváří podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a podmínky pro efektivní využití pracovních sil. Politika zaměstnanosti je výsledkem vzájemné spolupráce státu, zaměstnanců, zaměstnavatelů a odborů [8].

Politika zaměstnanosti je v zákoně vymezena na několik oblastí. Dělí se na zabezpečovací práva na zaměstnání, koordinace opatření v oblasti zaměstnanosti, sledování a hodnocení situace na trhu práce, hospodaření s prostředky na politiku zaměstnanosti a poskytování informačních a poradenských služeb na trhu práce a poskytování podpory v nezaměstnanosti [37].

ČR se řadí mezi evropské státy s největšími platovými rozdíly mezi pohlavími. Přestože české ženy dosahují (ve věkovém rozmezí 25-35 let) vysokoškolského diplomu

¹⁶ Dle § 85 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích [35].

¹⁷ Dle § 36 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích [36].

o 14 % více než stejně staří muži, nepromítá se tento jev do finančního ohodnocení těchto žen. Průměrný plat žen je dlouhodobě o více než pětinu nižší než u mužů. Stejně tak v zaměstnanosti jsou výrazné rozdíly. Míra zaměstnanosti žen s dětmi do 6 let je na evropském minimu. Což je následkem nedostatečné nabídky flexibilních úvazků a nedostatkem zařízení péče o děti, zejména ve věku do 3 let [19].

3.8.5 Politika stárnutí

V dubnu roku 2015 bylo na MPSV založeno oddělení politiky stárnutí v ČR. Mezi jeho hlavní činnosti patří zejména národní dotace podporující politiku stárnutí v krajích, tvorba strategických dokumentů politiky stárnutí, mezinárodní spolupráce v oblasti přípravy na stárnutí, pravidelná zasedání Rady vlády pro seniory a stárnutí populace, šíření osvěty za pomoci pořádání mezinárodních konferencí k Mezinárodnímu dni seniorů, odborně zaměřených kulatých stolů a akcí na podporu informovanosti široké veřejnosti.

Klíčovým strategickým dokumentem politiky aktivního stárnutí je Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí, na který aktuálně navazuje Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019 – 2025. Cílem těchto dokumentů je zajištění dodržování a ochrany lidských práv seniorů a komplexní přístup v řešení problematiky stárnutí populace [33].

3.9 Demografické stárnutí populace

Pokud se v závislosti na demografické reprodukci mění zastoupení předreprodukční a postreprodukční složky obyvatelstva dochází k demografickému stárnutí populace. Hlavní příčiny demografického stárnutí jsou zejména snižující se úroveň plodnosti a porodnosti, ke které dochází v důsledku měnících se hodnot a preferencí mladých lidí, kteří dávají přednost cestování a budování kariéry. Významným faktorem jsou také zvyšující se náklady spojené s rodičovstvím, nižší úroveň sociálního zabezpečení a obavy z nezaměstnanosti. Užíváním antikoncepce je možné rodičovství lépe plánovat, a tedy předcházet narození „nechtěných“ dětí.

Další příčinou je zvyšující se naděje dožití neboli střední délka života, která je způsobena zvyšováním kvality života a zlepšujícím se zdravotním stavem populace. V současnosti je střední délka života ovlivněna zestárnutím početné generace lidí narozených po 2. světové válce [3][11].

Demografické stárnutí populace způsobuje výrazné problémy v oblasti sociálního zabezpečení. S růstem počtu obyvatel v důchodovém věku se zvyšuje povinnost státu k vyplácení důchodů a do budoucna by se jejich výše mohla stát neúnosnou.

Vysoké náklady jsou spojené také se zdravotní péčí, kterou staří lidé potřebují ve větším rozsahu než zbytek populace. Dobrá zdravotní péče napomáhá prodlužovat život ve větší kvalitě. V případě zachování stávajícího zdravotního systému, by mohlo dojít k převýšení nákladů nad příjmy zdravotních pojišťoven a tento stav by byl dlouhodobě neudržitelný [24][3].

4 Charakteristika okresu Mělník

Okres Mělník (dále také “Mělnicko”) se nachází v severní části Středočeského kraje a rozkládá se na 701,08 km². V současné době do okresu spadá 69 obcí. Je okresem s nejmenším počtem obcí a druhý nejmenší rozlohou v rámci kraje. Skládá se ze tří správních obvodů obcí s rozšířenou působností, kterými jsou Mělník, Kralupy nad Vltavou a Neratovice. Největšími městy jsou Mělník, který má 19 tis. obyvatel, Kralupy nad Vltavou s 18 tis. obyvateli a Neratovice s 16 tis. obyvateli. Celkový počet obyvatel v okresu dle nejaktuálnějších dat ČSÚ (k 30. 9. 2020) byl 109 302. Území okresu se rovnoměrně rozkládá kolem soutoku Labe a Vltavy, které se slévají přímo v Mělníku. Nejvyšším bodem okresu je Vrátecká hora u Mšena (508 m nad mořem). Svou jižní hranicí sousedí s okresem Praha – východ i Praha – západ, na západě s Kladenskem, na severozápadě s okresem Litoměřice, na severu s okresem Česká Lípa a na východě s Mladoboleslavskem [29][30].

Obrázek 2: Okres Mělník

Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/>

Obyvatelstvo a osídlení

V okrese Mělník, jak je obvyklé v celé České republice, se nachází velký počet malých obcí a jen několik měst s celkovým počtem obyvatel 109 302 (údaj k 30. 9. 2020). Z celkového počtu 69 obcí je pouze 7 měst a jeden městys. Největší skupinu tvoří obce s počtem obyvatel od 500 do 999, kterých je celkem 20. Hustota zalidnění na Mělnicku je čtvrtá nejvyšší v kraji, činí 154,5 obyvatel na km². Nejvyšší hustotu zalidnění má město Neratovice s 248,6 obyvateli na km² a nejnižší má obec Kanina s 7,9 obyvateli na km² [30][34].

Z hlediska věkové struktury patří Mělnicko v rámci Středočeského kraje mezi okresy se starším obyvatelstvem, k 31. 12. 2019 (nejaktuálnější údaj dle ČSÚ) dosáhl průměrný věk obyvatel 41,4 let, v okrese Kutná Hora dokonce 43,1 let, nejnižšího průměrného věku dosáhl okres Praha-východ, kde byl průměrný věk 38,6 let [30].

Doprava

Okresem prochází dálnice D8 a silnice první třídy I/9, která propojuje okres s Prahou a severními Čechy. Dále okresem vede silnice I/16, která spojuje Středočeský kraj a východní Čechy. Celostátní význam má železniční trať 090, která propojuje sever Čech, přes Prahu s jižní Moravou a vede dále do zahraničí. V mělnické části Pšovka se nachází přístav Mělník, který plní zejména obchodní funkci s možností využití navazující železniční a silniční sítě. Nachází se zde významná splavná říční cesta Mělník – Hamburk. Vedle „starého“ mostu (od roku 2012 nesoucího jméno Josefa Straky) je vybudováno přístaviště pro osobní lodní dopravu [30][29].

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost na Mělnicku dlouhodobě klesá. V roce 2017 připadalo na jedno pracovní místo na úřadu práce 3,2 uchazeče. V roce 2018 počet klesl na 0,9 uchazeče na jedno pracovní místo. Přesto v porovnání s ostatními okresy Středočeského kraje lze zařadit Mělnicko do oblasti s vyšším podílem nezaměstnaných. V evidenci úřadu práce bylo k 28. 2. 2021 (nejaktuálnější údaj dle MPSV) registrováno 3706 uchazečů o zaměstnání. Podíl nezaměstnaných osob na Mělnicku v roce 2020 činil 3,8 %, nejhůře na tom byl okres Kladno s podílem nezaměstnaných 4,2 % a nejlépe s 1,7 % okres Praha-východ [33][32].

Ekonomika a hospodářství

K 31. 12. 2020 bylo v registru ekonomických subjektů mělnického okresu evidováno 25 721 subjektů. Nejčastější formou podnikání bylo koncem roku 2020 soukromé podnikání fyzických osob, které činilo 82, 3 %. Největším zaměstnavatelem je firma Bidfood Czech Republic s.r.o., která sídlí v Kralupech nad Vltavou a zabývá se výrobou potravin a jejich dodáváním do gastronomie a maloobchodu. Zaměstnává 1250 lidí. Dalším z významných zaměstnavatelů je Spolana s. r. o., která má sídlo v Neratovicích a mělnický Erwin Junker Grinding Technology a.s. [29][30].

Z celkové plochy mělnického okresu zabírá téměř 66 % zemědělská půda a dalších téměř 19 % lesy. V minulosti se jednalo převážně o zemědělskou oblast, kde bylo a dodnes je významné zelinářství a ovocnářství. Ve středočeském regionu se okres Mělník jako jediná oblast věnuje pěstování vinné révy ve větším měřítku. Od druhé poloviny 20. století se sem začal soustřeďovat chemický průmysl a energetika, což má za následek, že v oblasti životního prostředí patří mělnický okres k nejvíce postiženým regionům středních Čech a v některých charakteristikách i v rámci celého státu [29].

Zdravotnictví, sociální služby a školství

K 31.12.2020 se v okrese Mělník nacházely 3 nemocnice (v Mělníku, Kralupech nad Vltavou a Neratovicích), 38 ostatních zdravotnických zařízení (kam spadají samostatné stomatologické laboratoře, samostatná rehabilitační zařízení, domácí zdravotní péče, samostatná zařízení psychologa, logopeda apod.) a 22 lékáren.

V oblasti sociálních služeb se zde nacházelo 7 domovů pro seniory, 4 domovy se zvláštním režimem, jeden domov pro osoby se zdravotním postižením, 3 azylové domy a 2 chráněná bydlení.

V oblasti školství ve školním roce 2019/2020 bylo v mělnickém okrese 56 mateřských a 51 základních škol. Středních škol bylo celkem 13 a vyšší odborná škola jedna [30].

5 Vlastní práce

V praktické části práce byla provedena analýza vybraných demografických ukazatelů okresu Mělník, jejíž výsledky byly porovnávány s vývojem v České republice. Časové řady vycházejí z let 2005 až 2019. V případě počtu obyvatel byl sledován vývoj i z historického hlediska od roku 1896 dle proběhlých sčítání lidu. Nejprve byla provedena analýza vývoje počtu obyvatel a jeho struktury z hlediska věku a pohlaví, a poté byl analyzován vývoj vybraných demografických procesů (porodnost, úmrtnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost a migrace).

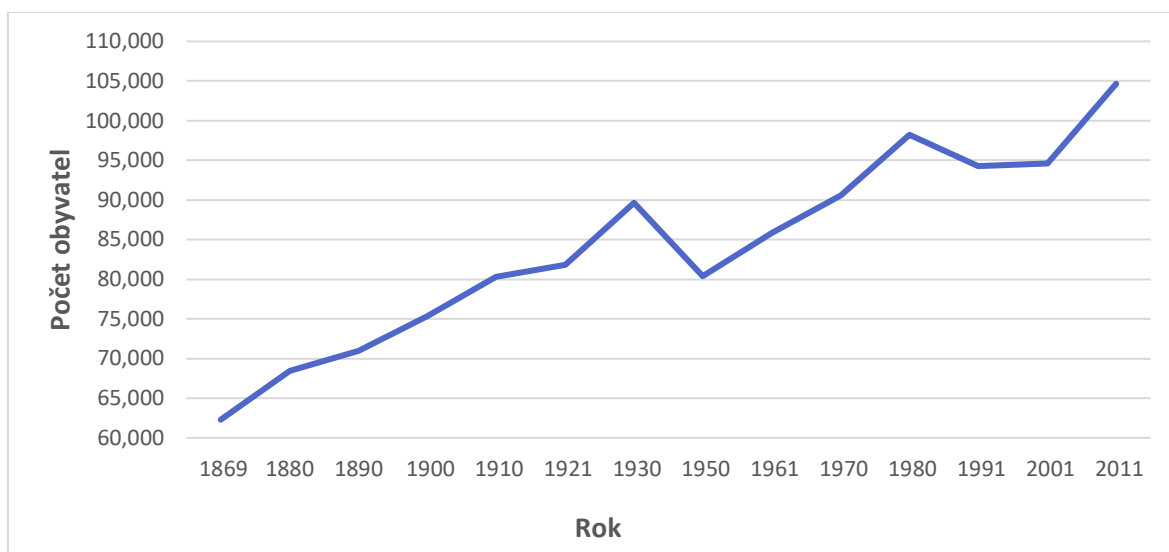
K 1. 1. 2007 došlo k ukončení činnosti okresních úřadů a jejich agendy byly částečně přesunuty na obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“). V mělnickém okrese statut ORP dostala města Mělník, Neratovice a Kralupy nad Vltavou. S touto změnou došlo také k přesunu některých obcí mezi okresy. Mělnický okres nově získal obce Čakovičky, Kojetice a Postřižín z okresu Praha-východ, obec Olovnice z kladenského okresu a Dolany z Prahy-západ. Přišel o obce Borek, Dřísy, Konětopy, Křenek, Lhota a Záryby, které byly přesunuty do okresu Praha-východ. Okres tedy k 1. 1. 2007 přišel o 369 obyvatel.

5.1 Vývoj ukazatelů demografické statiky

5.1.1 Vývoj počtu obyvatel v letech 1869 až 2011 dle sčítání lidu

První sčítání lidu na našem území proběhlo v roce 1869 ještě za Rakouska-Uherska, tehdy počet obyvatel v okrese Mělník činil kolem 62 tisíc, jak zachycuje graf 1 (data uvedena v příloze č. 1). Počet rostl až do roku 1930, kde následně došlo k strmému pádu o téměř deset tisíc obyvatel. Tento pokles byl způsoben zejména 2. světovou válkou. Právě kvůli 2. světové válce nedošlo k pravidelnému sčítání obyvatel v intervalu kolem deseti let. Jeden interval byl vynechán a k dalšímu sčítání tak došlo až v roce 1950. Od roku 1950 pak dochází k rychlému růstu populace, který je patrný až do roku 1980. Tyto změny měly souvislost s pronatalitními politickými opatřeními a imigrací v 60. a 70. letech. Po roce 1991, vlivem změny životního stylu a větší svobodou lidí dochází ke stagnaci, až do roku 2001 je počet obyvatel bez výraznějších změn, poté má vývoj počtu obyvatel opět vzrůstající tendenci. V roce 2021 bude probíhat další sčítání lidu. Dle informací z ČSÚ byl k 31. 12. 2019 počet obyvatel 109 302. Tedy dochází k růstu, i když ne tak výraznému jako mezi lety 2001 až 2011.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel okresu Mělník dle sčítání lidu v letech 1869 až 2011

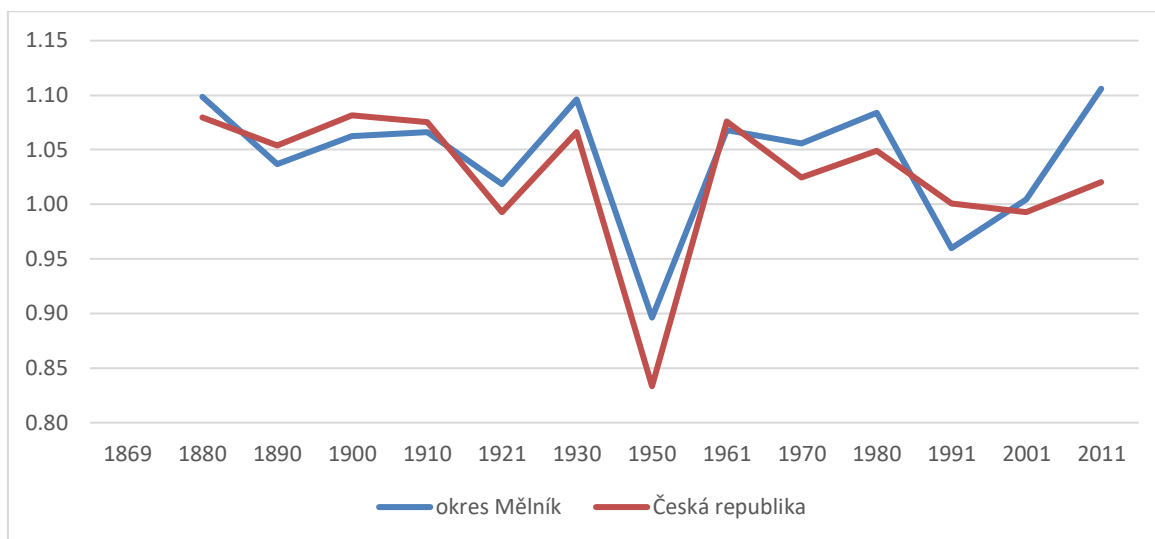
Zdroj: www.czso.cz, vlastní zpracování

V grafu 2 (data v příloze č. 1) je zachycen index vývoj řetězového indexu počtu obyvatel v okresu Mělník a České republiky od roku 1869 do 2011 podle proběhlých sčítání lidu. Vývoj na Mělnicku nijak výrazně nevybočuje od celorepublikové tendence až do roku 2001, kdy došlo k výraznému stěhování do mělnického okresu zejména vystěhovalých z Prahy (celkem 10,1 tis. osob), které probíhalo až do roku 2011. Důvod stěhování ČSÚ sledoval pouze do roku 2004, proto určit přesné důvody nebude možné. Přesto z vývoje tohoto ukazatele předchozích let je možné získat alespoň představu. Nejčastějším důvodem stěhování byly bytové důvody, dalším následování rodinných příslušníků.

Jedním z možných důvodů odlivu občanů Prahy zejména do Středočeského kraje mohl být zákon č. 107/2006 Sb. o jednostranném zvyšování nájemného z bytu. Tento zákon umožňoval od ledna 2007 do konce roku 2010 zvýšit nájemné pronajímatelem kdykoliv. Zákon dnem 31. 12. 2010 pozbyl platnosti, většina měst se tedy rozhodla využít nejvyšší možnosti zdražení, které jim zákon umožnil. V některých atraktivních lokalitách Prahy došlo ke zdražení až o polovinu [28][37].

V té době také úrokové sazby hypotečních úvěrů byly na nízké úrovni, což nahrávalo koupi vlastního bydlení s dobrou dopravní obslužností v blízkosti hlavního města za cenu nájemného v Praze.

Graf 2: Vývoj řetězového indexu počtu obyvatel v okrese Mělník a České republiky v letech 1869 až 2011

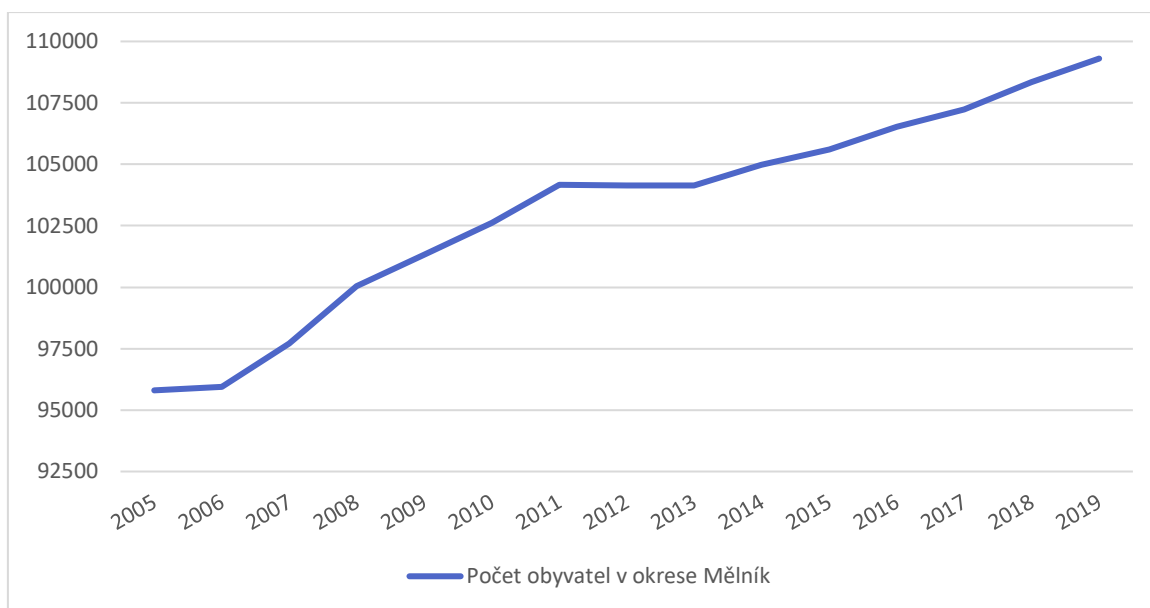

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.1.2 Vývoj počtu obyvatel v letech 2005 až 2019

Vývoj počtu obyvatel zachycuje graf 3 (data uvedena v příloze č. 2). Ve sledovaných letech dosahoval vývoj počtu obyvatel pozitivních hodnot. Od výchozího roku 2005, kdy počet obyvatel činil 95 802 do roku 2019, se počet obyvatel v okrese zvýšil o 13 500 na 109 302 obyvatel. Tendence vývoje počtu obyvatel byla vzrůstající, což vyjadřuje první absolutní diference, která byla převážně kladná. Pouze v roce 2012 nabyly hodnoty záporných čísel. Došlo ke snížení počtu obyvatel o 12 osob. Následující rok 2013 se počet obyvatel zvýšil o pouhé tři občany. V ostatních sledovaných letech docházelo k navýšení v řádu stovek až tisíců obyvatel. Nejvýraznější nárůst počtu obyvatel, zejména díky přistěhovanému obyvatelstvu okres zaznamenal v roce 2008, kdy se k trvalému pobytu nově přihlásilo 2 353 lidí. Příčinou bylo již zmíněné výrazné stěhování obyvatel Prahy do Středočeského kraje. Tempo růstu tento rok dosáhlo nejvyšší hodnoty 1,024.

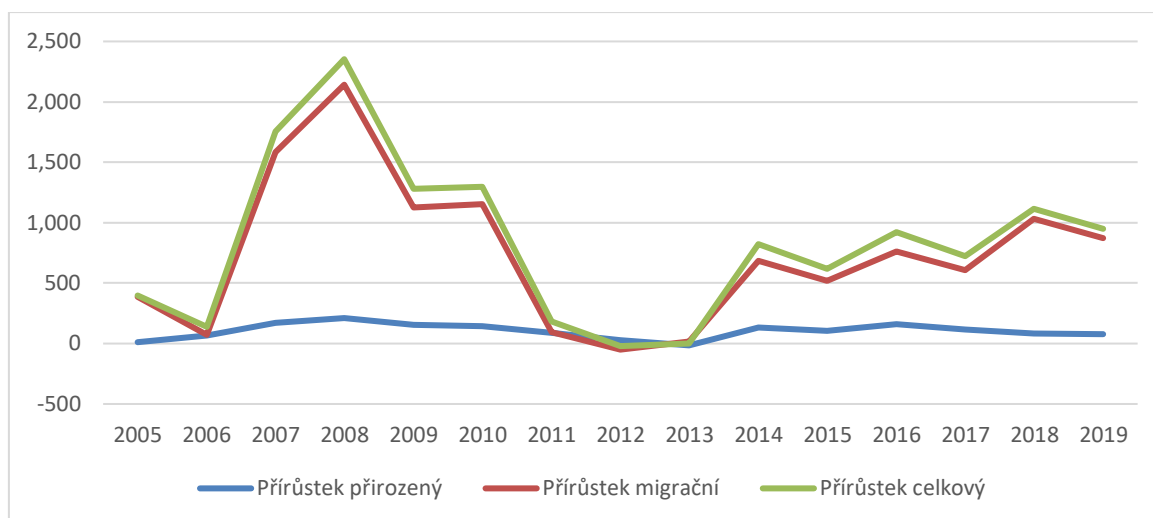
Graf 3: Vývoj počtu obyvatel okresu Mělník v letech 2005 až 2019

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Přírůstky obyvatelstva jsou zachyceny v grafu 4 (data v příloze č. 3), ze kterého je patrné, že počet přistěhovalých osob značně kolísal. Nejvyšší hodnoty migrační přírůstek za sledované období dosáhl v roce 2008, kdy se přistěhovalo do okresu celkem 4 120 obyvatel a vystěhovalo 1 978, celkem tedy došlo k navýšení počtu obyvatel migračním přírůstkem o 2 142. Celkově i s přírůstkem přirozeným, který činil 211 osob, došlo k nejvyššímu celkovému přírůstku v počtu obyvatel za celé sledované období o 2 353 osob. Předchozí rok 2007 byl rekordní v počtu přistěhovalých, kdy v okrese přibylo 4 669 osob, ale nejvyšší hodnoty bylo dosaženo i v počtu vystěhovalých obyvatel (3 117). Celkově dosáhl migrační přírůstek v roce 2007 hodnoty 975 osob, který patří k nižším v sledovaném období. Celkový přírůstek se do záporných hodnot dostal ve sledovaném období pouze jednou v roce 2012, kdy zemřelo o 15 osob více než se narodilo. Nejvíce dětí se narodilo v roce 2017, kdy jejich počet dosáhl hodnoty 1 240. Tentýž rok došlo k největšímu počtu úmrtí, zemřelo 1 126 osob. Průměrně dosahoval přirozený přírůstek 102 osob za rok. Celkový přírůstek se pohyboval také v kladných hodnotách, ročně vycházel na 836 obyvatel.

Graf 4: Přírůstky obyvatelstva v okrese Mělník v letech 2005 až 2019 (počet obyvatel)

Zdroj: *www.czso.cz, vlastní výpočty*

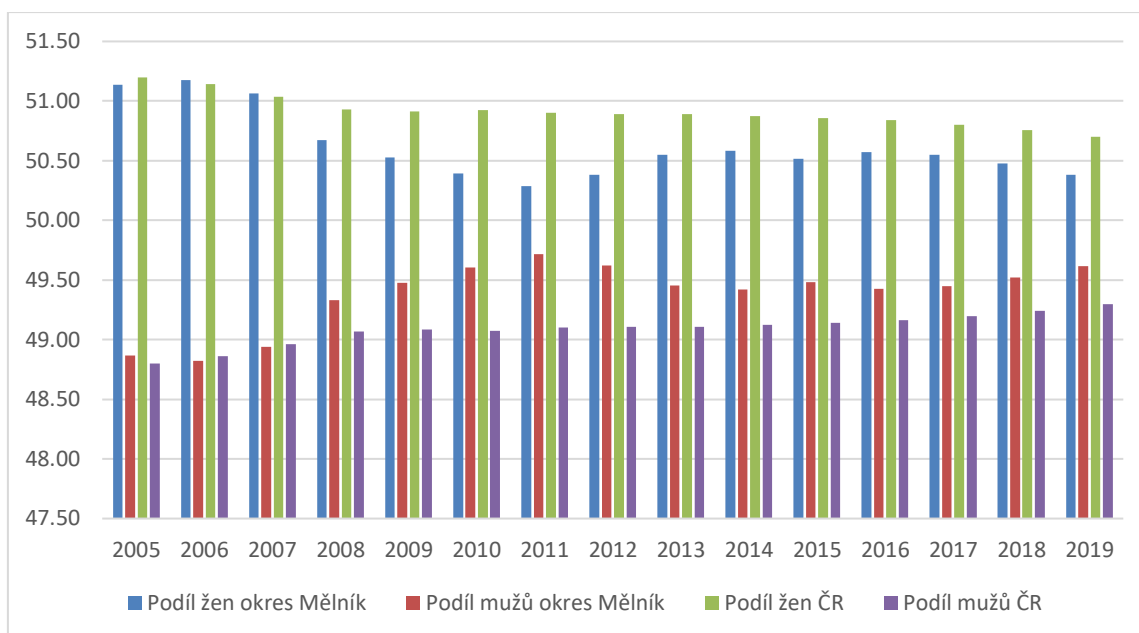
5.1.3 Struktura obyvatel

Strukturu obyvatel lze porovnávat z mnoha hledisek. Jednu z nejdůležitějších charakteristik tvoří struktura dle pohlaví a věková struktura. Zatímco ve struktuře obyvatelstva okrese dle pohlaví nedochází k výrazným změnám, věková struktura obyvatelstva procházela ve sledovaném období let 2005 až 2019 zásadními proměnami. Složka ekonomicky aktivních obyvatel rostla jen nepatrně v řádu jednotek procent, podíl dětské složky i složky obyvatel v důchodovém věku však narostl o desítky procent.

Struktura obyvatel podle pohlaví

Po celé sledované období v okrese Mělník převažovala ženská část populace nad tou mužskou, jak znázorňuje graf 5 (data uvedena v příloze č. 4). V prvním sledovaném roce 2005 byl rozdíl o něco významnější, podíl žen činil 51,14 %. Poté od roku 2010 postupně docházelo k vyrovnávání podílu mužské a ženské části populace a poslední sledovaný rok 2019 klesl podíl žen na 50,38 %. Postupné zvyšování indexu maskulinity na Mělnicku odpovídá i celorepublikovému trendu. Mělnicko má oproti ČR podíl mužů na 1 000 žen vyšší o 1,2 %.

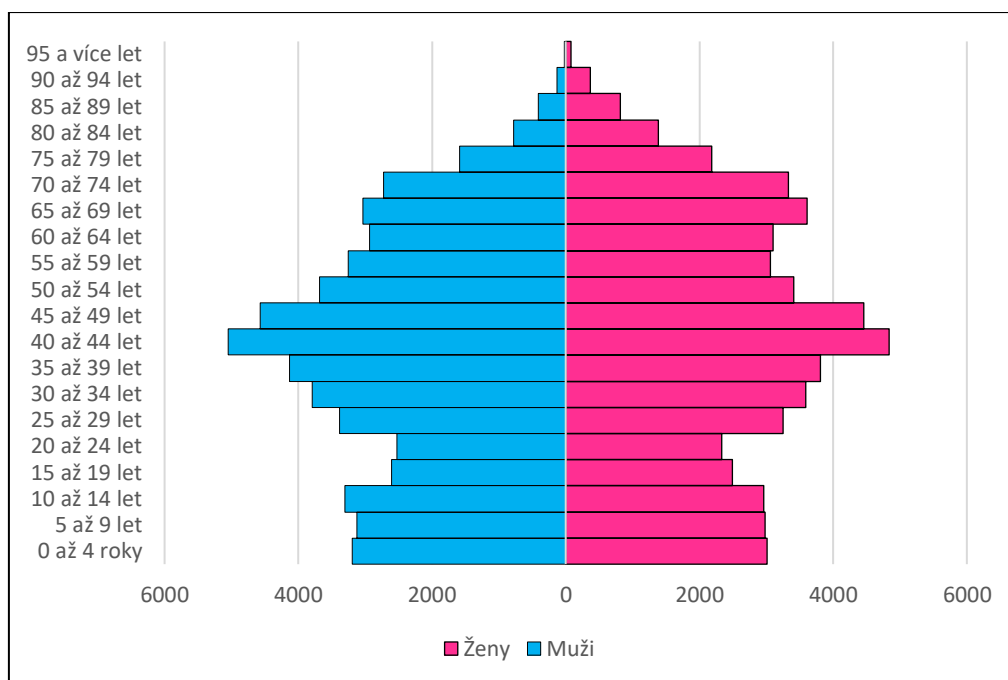
Graf 5: Struktura obyvatel dle pohlaví v letech 2005 až 2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V grafu 6 je znázorněna věková pyramida ženského a mužského pohlaví z roku 2019 v okrese Mělník. Názorná je měnící se pohlavní struktura dle věku. Zatímco do 50 let věku obyvatel převažovala mužská část populace o 1 952 osob. Od 60 let výše se situace obrátila a převažovala ženská část o 2 790 osob. K postupnému navyšování procentuálního zastoupení ženské části populace docházelo od 65 roků obyvatel, kdy se jednalo o rozdíl pouhých 5 procent. Ve věkové kategorii 95 let a více už je podíl žen 76 % (data uvedena v příloze č. 5).

Graf 6: Struktura obyvatel v okrese Mělník v roce 2019 (počet osob)

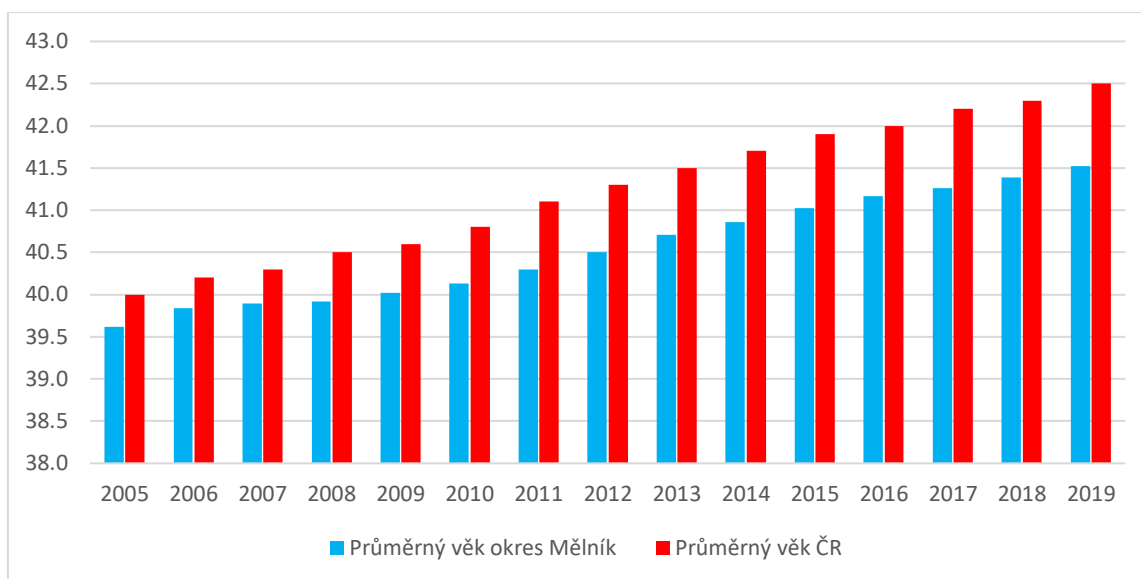
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Věková struktura

V grafu 7 (data uvedena v příloze č. 6) je znázorněn zvyšující se průměrný věk obyvatel mělnického okresu. Ve sledovaných 15 letech se průměrný věk obyvatel na Mělnicku prodlužoval z 39,6 let na 41,5 let. V ČR je průměrný věk vyšší. První sledovaný rok měli občané republiky průměrný věk rovných 40 let. Za 15 let pak došlo ke zvýšení o 2,5 roku. Tato hodnota se postupně zvyšuje každý rok, svou roli hraje stále se zlepšující zdravotnictví a zdravý životní styl.

Významné rozdíly lze vysledovat i mezi jednotlivými obcemi okresu. Nesporný vliv na rozdíly ve věkové struktuře má velikost obce. Dle ČSÚ mají nejméně příznivý stav malé obce do 199 obyvatel. Obec s nejvyšším průměrným věkem 50,6 roků má obec Vidim, která má 122 obyvatel a svým umístěním není příliš atraktivní pro mladé obyvatelstvo. V obci není mateřská ani základní škola, dopravní obslužnost také není nejlepší. V obci jezdí v pracovní dny autobus pouze 6x denně. V obci je také domov seniorů, který má kapacitu 70 klientů a přijímá pouze osoby starší 60 let. Nejnižší průměrný věk 34,7 roků má obec Tupadly, která se se 138 obyvateli také řadí mezi malé obce, ale má dobrou dopravní obslužnost. V obci je mateřská školka a základní škola se nachází ve vedlejších Želízích.

Graf 7: Průměrný věk obyvatel v okrese Mělník a celé ČR v letech 2005 až 2019

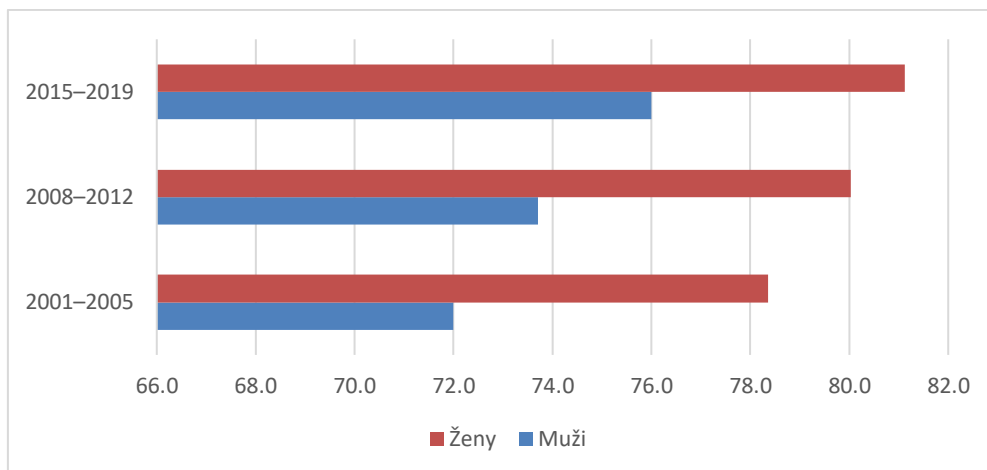
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Zvyšuje se i *naděje dožití* neboli střední délka života, která udává průměrný počet let, který má před sebou jedinec v určitém věku v případě, že by zůstaly zachovány úmrtnostní poměry, které byly patrné ve sledovaném období. Vypočítat ji lze pro jakýkoliv věk a data se získávají z úmrtnostních tabulek. Pro každé pohlaví se vypočítává zvlášť, protože úmrtnost žen a mužů je odlišná. Pro okresy a správní obvody obcí se úmrtnostní tabulky konstruuji za pětileté období. V rámci celého Středočeského kraje byla nejdelší střední délka života žen zaznamenána v okresech Praha-západ a činila 82,98 roků, na posledním místě s nejnižší nadějí dožití se umístil okres Kladno s nadějí dožití žen 81,03 roků. Okres Mělník se umístil na předposledním místě s 81,12 lety. V postavení středočeských okresů mezi všemi okresy republiky bylo v případě naděje dožití žen v porovnání s muži méně příznivé.

Graf 8 (data uvedena v příloze č. 7) znázorňuje, že zatímco novorozenec ženského pohlaví narozený v roce 2005 v okrese Mělník měl naději dožití 78,4 let, tak děvče narozené v roce 2019 má naději dožít se 81,1 let. Muži jsou na tom sice o něco hůře, ti mají naději dožít se 76 let. Ale v rámci sledovaných 15 let došlo u mužského pohlaví k růstu naděje dožití o celé čtyři roky, u žen jen o 2,8 roku. V celorepublikovém srovnání si okres Mělník nevede nejlépe. Umístil se až na 59. místě ze 77 okresů v ČR. V rámci krajů si nejlépe vede Praha (data v příloze č. 8) s nadějí na dožití dívky narozené v roce 2019 83 let a poté Vysočina, kde má novorozenec ženského pohlaví naději na dožití 82,7 let. Nejhůře si vede

Ústecký kraj, kde je naděje dožití novorozené dívky v roce 2019 80,2 let a chlapce 74,4 let. Dle projekcí ČSÚ vyplývá, že kolem roku 2070 by měly novorozené děti ženského pohlaví z Prahy naději dožít se 89,5 roku. Nechá se říct, že čím je dnes dítě mladší, tím větší má šanci dožít se vyššího věku, až bude staré.

Graf 8: Naděje dožití v okrese Mělník v letech 2015 až 2019 (roky)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Již od nepaměti si lidé přáli dožít se vysokého věku. Ale jen málo osob se dožilo svého stáří. Vysoká úmrtnost v kojeneckém věku i úmrtí mladých a dospělých lidí na infekční choroby nedávalo velkou pravděpodobnost na život ve stáří. Ve 14. století, díky chudobě, špatným hygienickým podmínkám a nedostupné lékařské péči, když Evropu zasáhl mor a černá smrt umíraly masy lidí. Později za vysokou úmrtností stála cholera, ale i úrazy a nemoci, se kterým si dnešní medicína dokáže poradit. Tehdy se vyššího věku dožívala pouze 2 - 4 % populace. Za starého člověka byl s ohledem na střední délku života považován člověk, který se dožil padesáti let [1].

Proces vymírání je spojený s rozvojem zdravotnictví a dostupností léčiv a zdravotnických prostředků, s kvalitou životního prostředí, životním stylem i úrovní hygieny. Čím kvalitnějších podmínek pro život se lidem dostává, tím větší naději dožití mají.

Tabulka č. 1 zobrazuje věkovou strukturu obyvatel v okrese Mělník a index stáří v letech 2005 a 2019. Struktura obyvatel je rozdělena do skupin obyvatel ve věku 0 – 14 let¹⁸

¹⁸ Také lze označit jako I. ekonomická generace nebo dětská složka

tato skupina se nazývá předreprodukční, 15 – 64 let¹⁹ je skupinou reprodukční a 65 let a více²⁰ skupina postreprodukční. V obou sledovaných letech je největší procentuální podíl obyvatel ve věku 15 – 64 let, tedy ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Z výsledků v tabulce je patrný výrazně nižší index změny ekonomicky aktivních oproti dalším skupinám. Přesto došlo ke zvýšení produktivní složky o 3,4 %. Počet obyvatel ve věku 0 – 14 let se zvyšuje a ještě výrazněji narůstá podíl obyvatel starších 65 let. Index stáří byl v roce 2005 ve výši 88,52 %, tedy převažuje dětská složka. V roce 2019 se index stáří zvýšil na 110,16 %, což značí nárůst stárnoucích osob. Zatímco podíl dětské složky vzrostl mezi lety o 1,5 %, podíl obyvatel nad 65 let vzrostl o 5 %. V porovnání s ČR (tabulka č. 2) má okres Mělník nižší index stáří, v obou případech se však zvyšuje, což značí postupný proces stárnutí populace, který je charakteristický pro vyspělé státy. Prognózy budoucího vývoje věkové struktury ČSÚ značí stále narůstající podíl starších osob. Do této skupiny vstupují početné generace dětí, které se narodily po druhé světové válce. Stále se prodlužující život a klesající porodnost budou mít významné následky pro společnost. Podíl lidí starších 80 let povede k čím dál větším nákladům na zdravotní péči a také bude klást větší nároky na péči sociální. Porostou náklady na sociální zabezpečení. Zvyšují se obavy o udržitelnost financování důchodového systému, čímž dochází k otázce zvyšování hranice věku odchodu do penze. Následky demografického stárnutí budou mít i pozitivní stránku, a to ve zlepšování zdravotního stavu seniorů a kvalitnějším prožití sklonku života.

Tabulka 1: Věková struktura obyvatel okresu Mělník v letech 2005 a 2019

Rok	Obyvatelé ve věku 0 - 14 let		Obyvatelé ve věku 15 – 64 let		Obyvatelé ve věku 65 a více		Index stáří v %
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	
2005	14752	15,40	67992	70,97	13058	13,63	88,52
2019	18564	16,98	70287	64,31	20451	18,71	110,16
index změny v %	125,8		103,4		156,6		

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

¹⁹ Také lze označit jako II. ekonomická generace

²⁰ Také lze označit jako III. ekonomická generace

Tabulka 2: Věková struktura obyvatel ČR v letech 2005 a 2019

Rok	Obyvatelé ve věku 0 - 14 let		Obyvatelé ve věku 15 – 64 let		Obyvatelé ve věku 65 a více		Index stáří v %
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	
2005	1501331	14,65	7293357	71,15	1456391	14,21	97,01
2019	1710202	15,99	6852107	64,07	2131630	19,93	124,64
index změny v %	113,9		93,9		146,4		

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Od věkového složení obyvatel je možné odvodit index závislosti, který vypovídá o tom, kolik osob musí uživit jedna osoba v produktivním věku [9].

Index závislosti starých osob²¹ (dále též „IZS“) udává kolik osob v postproduktivním věku musí živit jedna osoba ve věku produktivním. Dle grafu 9 (data uvedena v příloze č.9) je patrné, že ve sledovaných patnácti letech IZS vzrostl o 33,9 % a stále má stoupající tendence. Vzhledem k tomuto očekávání bude nutné neprodleně začít řešit a reformovat systém financování stáří v ČR. Jednou z možností je povinné vytváření rezerv současné populace na budoucí výdaje v jejich důchodovém věku. Současné důchodové připojištění funguje pouze na bázi dobrovolnosti. Další z možností by bylo zvýšení hranice důchodového věku, které by se vzhledem k prodlužování délky života mohlo jevit jako racionální řešení dané situace, avšak prodlužování života nemusí nutně znamenat schopnost vykonávat povolání v pozdějším věku. Delší život nemusí zákonitě znamenat život kvalitní a v dobrém zdraví. I za předpokladu splnění obou jmenovaných podmínek je téměř nemožné, aby osoby starší 65 let vykonávaly práci fyzicky náročnou.

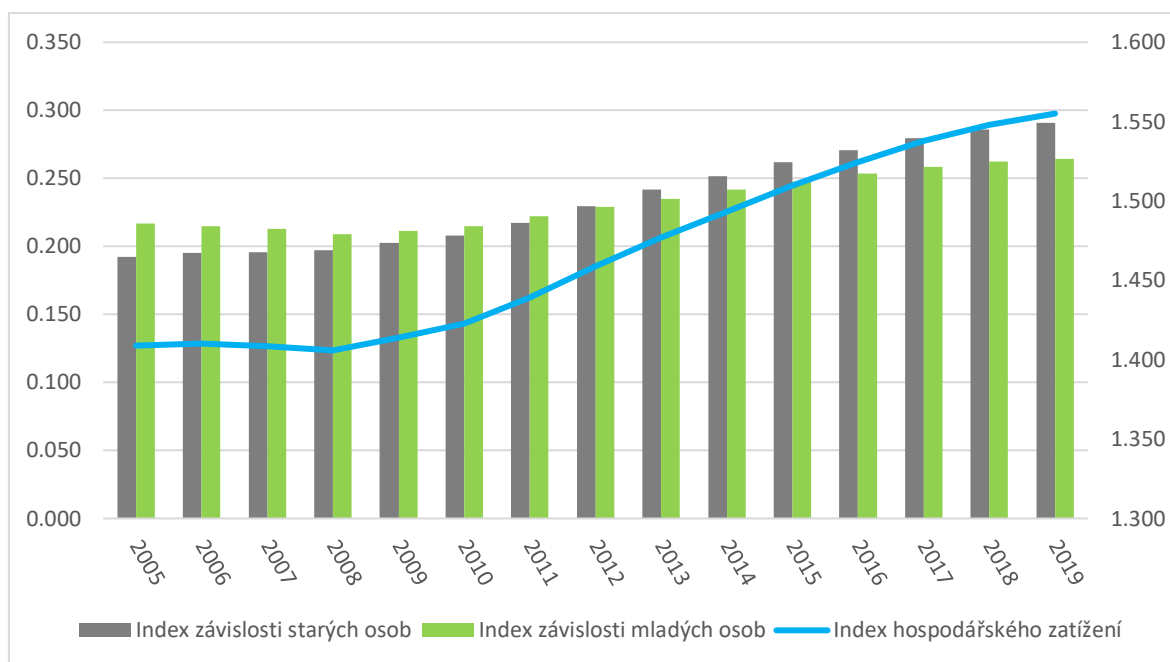
Index závislosti mladých osob²², který udává kolik dětí do 14 let musí živit jedna osoba v produktivním věku vzrostl o 17,9 %, tedy tempo růstu se oproti IZS zpomaluje. V roce 2015 byla míra indexu závislosti starých osob nižší, než indexu závislosti mladých osob. V roce 2019 se poměry otočily.

²¹ Neboli index šedého zatížení.

²² Neboli index zeleného zatížení.

Index hospodářského zatížení udává počet osob, které musí svou prací živit jedna osoba v produktivním věku včetně sebe samého. Jak je znázorněno v grafu 9, i zde dochází k výraznému nárůstu.

Graf 9: Index závislosti mladých osob, starých osob a hospodářského zatížení v okrese Mělník v letech 2005 až 2019

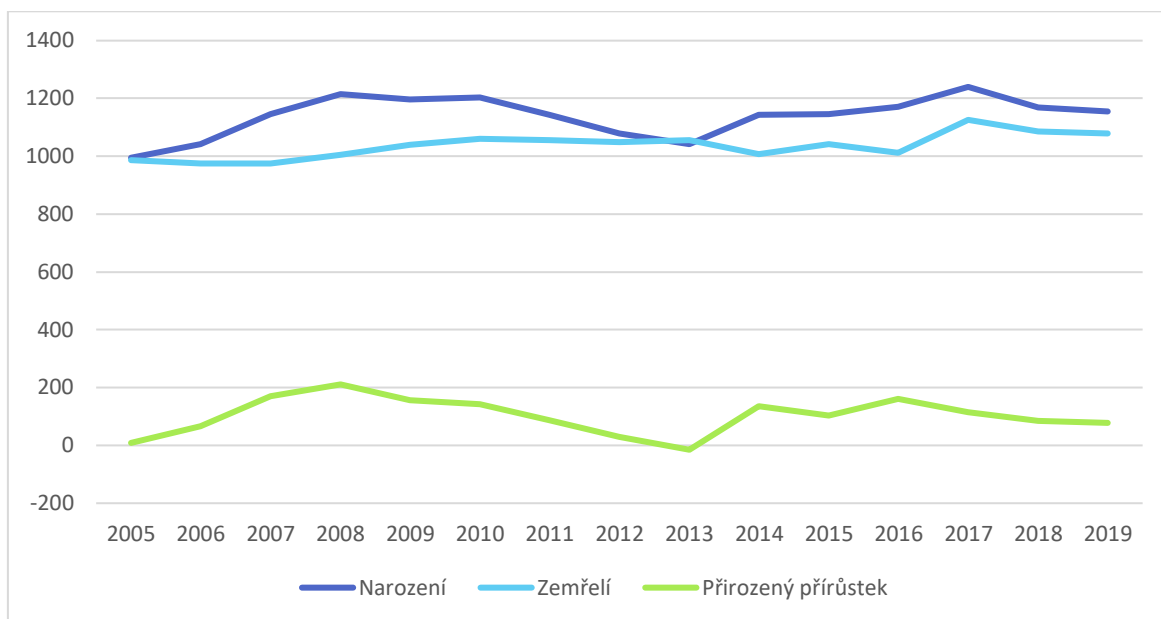
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.2 Demografická dynamika

5.2.1 Porodnost

Rozdíl mezi počtem narozených a počtem zemřelých se nazývá přirozená obměna obyvatel. Porodnost je základním ukazatelem přirozené změny populace. V případě kladných hodnot se jedná o přirozený přírůstek obyvatel. V opačném případě se jedná o přirozený úbytek. Toho bylo dosaženo ve sledovaném období pouze jednou. Vývoj přirozeného přírůstku ve sledovaném období zachycuje graf 10 (data v příloze č. 10). Nejnižší a také jediné záporné hodnoty bylo dosaženo v roce 2013, kdy hodnota dosáhla -15 obyvatel. V roce 2008 bylo dosaženo nejvyššího přírůstku ve sledovaném období 211 obyvatel a tento rok se také narodilo nejvíce dětí.

Graf 10: Vývoj přirozeného přírůstku v okrese Mělník v letech 2005 až 2019 (počet osob)

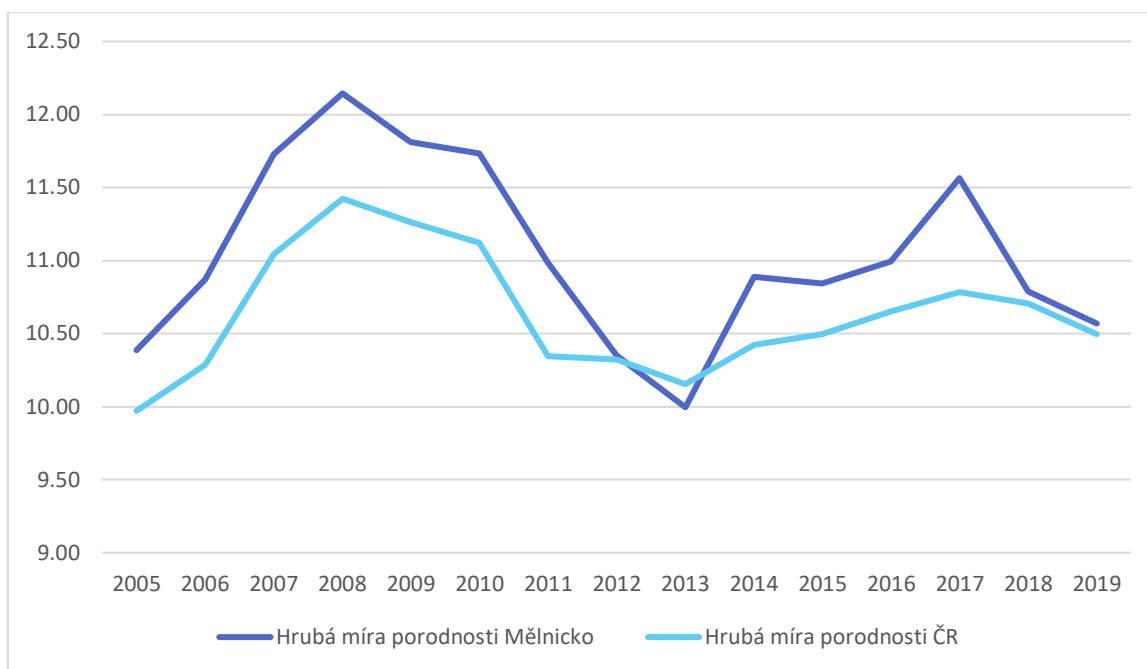
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Hrubá míra porodnosti²³ stoupala na Mělnicku od roku 2002 z 10,2 ‰ až do roku 2008, kdy hodnota dosáhla maxima ve sledovaném období - 12,4‰, tou dobou ženy narozené v 70. letech dosáhly ideálního věku pro reprodukci. Tento silný ročník se označuje jako „Husákovy děti“²⁴. Poté nastává strmý pokles hrubé míry porodnosti až na 10‰ v roce 2013, který je patrný i v celé ČR, jak zachycuje graf č. 11 (data v příloze č. 12). Příčinou byla ekonomická krize, která donutila mnoho párů rodičovství odložit. Po roce 2013 došlo k oživení ekonomiky a křivka začíná opět pozvolna stoupat. Hodnoty ČR se pohybují o něco níže, v roce 2005 dosahuje hrubá míra porodnosti hodnoty 9,97‰, maxima dosáhla stejně jako Mělnicko v roce 2008 s hodnotou 11,42‰, poté se hodnoty snižují až na 10,14‰ v roce 2013. Křivka začne opět pozvolna stoupat, ale hranici 12‰ již ve sledovaném období nepřekročí.

²³ Počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel.

²⁴ Jako „Husákovy děti“ je označena silná populační vlna, která se zvedla v počátku 70. let. Tehdy byla realizována silná populační politika Komunistické strany Československa, vedená generálním tajemníkem Gustavem Husákem. Podpora rodin spočívala v novomanželských půjčkách a přídavicích na děti. Na konci 70. let však státu začaly docházet finance, podpory byly zredukovány a porodnost začala opět klesat [30].

Graf 11: Hrubá míra porodnosti v okrese Mělník a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰)

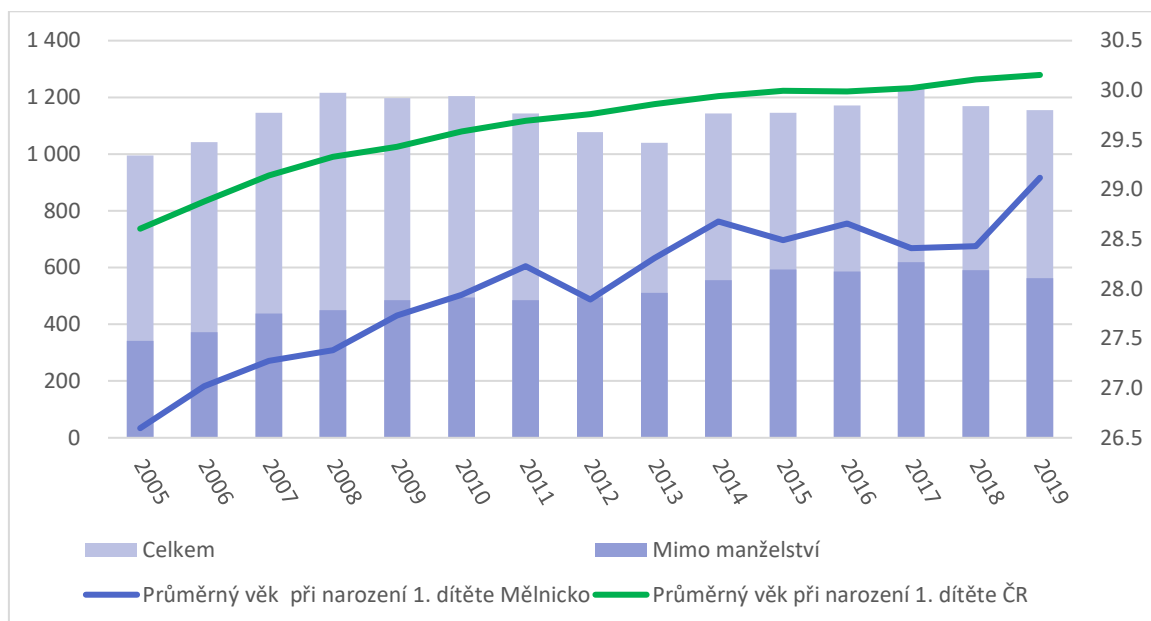

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pro dnešní dobu je běžné oddálit rodičovství do pozdějšího věku. Od začátku 90. let, kdy byl svržen komunistický režim v ČR, lidé zásadně změnili své preference a hodnoty. Stále více lidí se rozhodne studovat vysokou školu, po studiu hledá uplatnění a snaží se získat praxi. Také touží poznávat svět a cestovat. Dalším významným prvkem je dostupnost moderní antikoncepce, která umožňuje rodičovství lépe plánovat. Založení rodiny tedy páry odsouvají až na věk kolem 30 let [27].

Průměrný věk matky při narození prvního dítěte v ČR byl dle ČSÚ ještě v roce 1990 22,5 roku. V roce 2005 už to bylo 28,6 let a v roce 2019 dokonce 30,2 let. Ke zvyšování docházelo postupně, ale k poklesu nedošlo ve sledovaných letech ani jednou. Mělnický okres měl ženy prvorodičky o něco mladší. Jejich průměrný věk v roce 2005 byl 26,6 roku. V roce 2019 se zvýšil na 29,1 roku. Jak znázorňuje graf č. 12 (data v příloze č. 11) změnil se i podíl dětí narozených za manželství a mimo něj. Zatímco v roce 2005 byla mimo manželství v ČR, tak i na Mělnicku narozena třetina dětí, v roce 2019 už tvořil podíl dětí narozených mimo manželství bezmála polovinu (na Mělnicku 48,7 % a v ČR 48,2 %).

Graf 12: Děti narozené na Mělnicku v letech 2005 až 2019 (počet osob) a průměrný věk matek při narození 1. dítěte v ČR

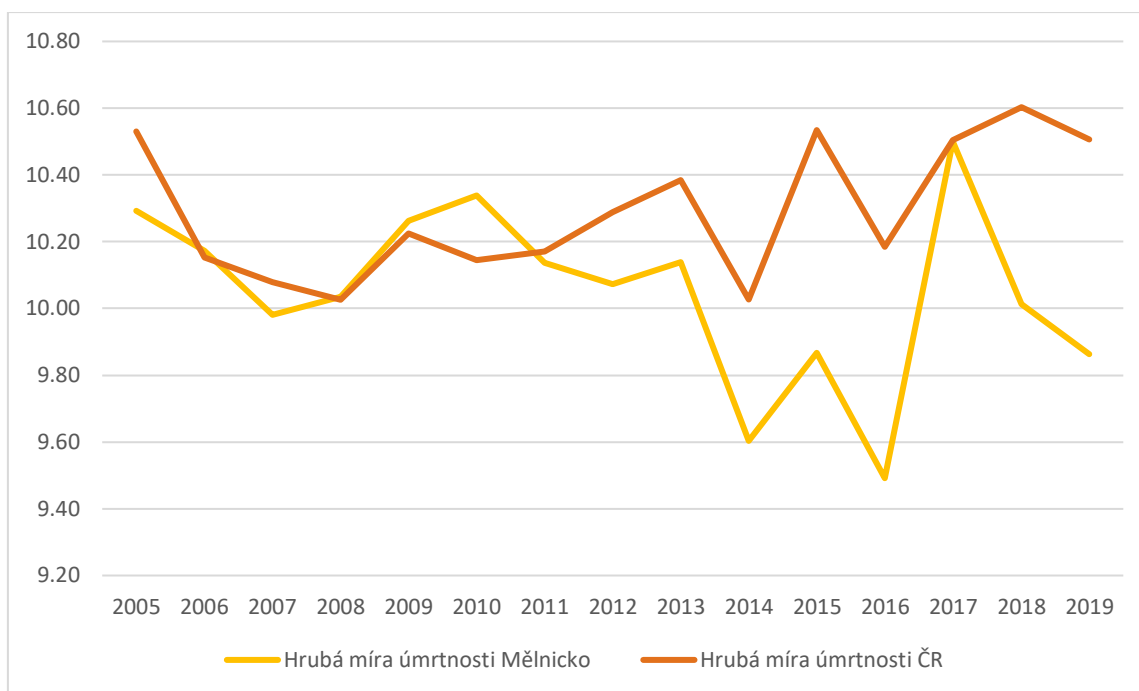

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.2.2 Úmrtnost

Druhým základním ukazatelem přirozené změny populace je úmrtnost. Na její vývoj má vliv mnoho faktorů. Ovlivňuje ji zdravotní a sociální péče, která se čím dál více zkvalitňuje a významný vliv má také životní styl a prostředí ve kterém lidé žijí. K porovnání úmrtnosti mezi okresem Mělník a ČR bylo použito hrubé míry úmrtnosti (graf 13 a příloha č. 12), která udává počet zemřelých na 1 000 obyvatel. Na začátku sledovaného období v roce 2005 hodnota zemřelých na Mělnicku dosahovala 10,29 ‰ o 0,24 ‰ méně než v ČR. Významný rozdíl byl zaznamenán v roce 2016, kdy hodnota hrubé míry úmrtnosti v ČR dosahovala 10,19 ‰ a na Mělnicku byla o 0,69 ‰ nižší. Stejně hodnoty u obou sledovaných územních celků bylo dosaženo v roce 2017 a se zanedbatelnou odchylkou v letech 2006, 2008, 2009 a 2011.

Graf 13: Hrubá míra úmrtnosti na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰)

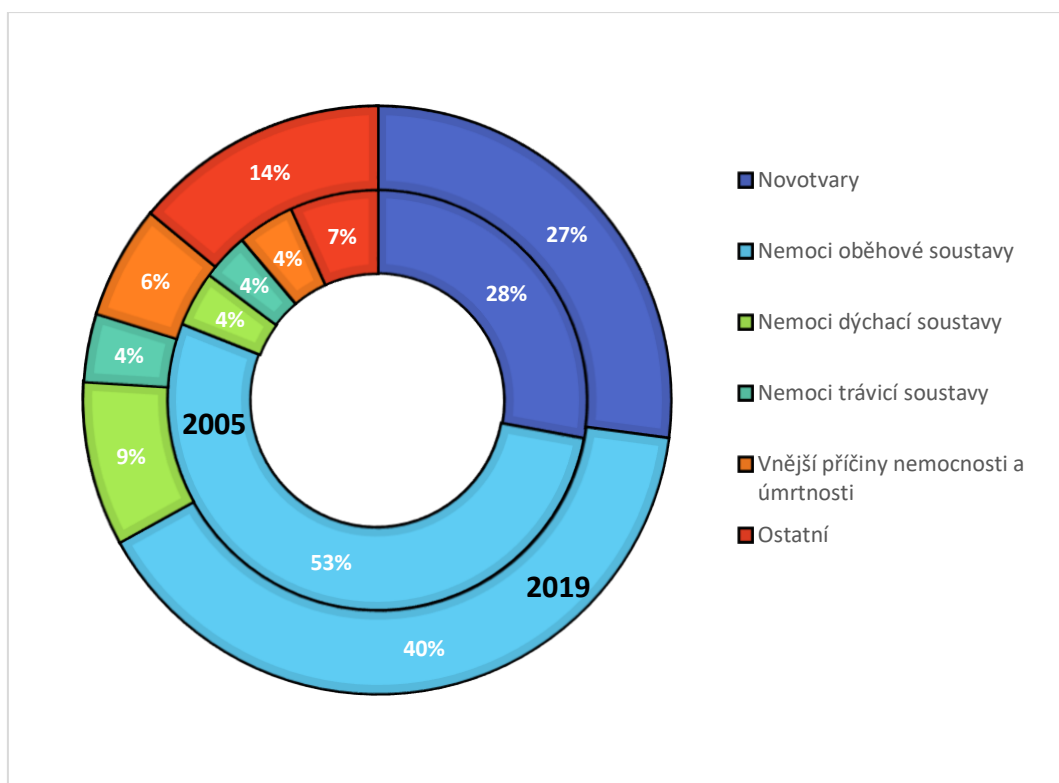
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Nejčastější příčinou úmrtí v mělnickém okrese v roce 2005 (dle grafu 14 a přílohy č.13) byly nemoci oběhové soustavy, které tvořily 53 %. Druhou nejčastější příčinou smrti byly novotvary, které tvoří 28 %. Třetí v pořadí (7 %) tvořily ostatní příčiny²⁵, poté následovaly vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti²⁶, které tvořily 5 %. Následovaly nemoci dýchací a trávicí soustavy. Obě s podílem 4 %. V roce 2019 pak na první pohled došlo ke změnám v procentuálním zastoupení jednotlivých příčin úmrtí. Za nárůstem zastoupení některých méně četných příčin smrti a tím pádem navýšení kategorie „ostatní“ stálo automatizování s využitím softwaru IRIS v roce 2011.

²⁵ Do ostatních příčin spadají některé infekční a parazitární nemoci, duševní poruchy a poruchy v chování, nemoci nervové soustavy, nemoci močové a pohlavní soustavy a další příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy jinde nezařazené.

²⁶ Do vnějších příčin nemocnosti a úmrtnosti se řadí dopravní nehody, úrazy, utonutí, otravy, sebevraždy a další [26].

Graf 14: Zemřelí podle příčin úmrtí v okrese Mělník v letech 2005 a 2019

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Kojenecká a novorozenecká úmrtnost

Zvláštní kategorii tvoří kojenecká²⁷ a novorozenecká²⁸ úmrtnost. Její výše je důležitým indikátorem vyspělosti země. Česká republika se řadí do zemí s nejvíce příznivými hodnotami kojenecké úmrtnosti, které jsou důsledkem čím dál více kvalitní péče zejména v oblasti perinatálního a neonatálního období. Snížením kojenecké úmrtnosti došlo k významnému zvýšení naděje dožití při narození.

Vývoj na Mělnicku i v ČR zaznamenává graf 15 (data v příloze č. 14). Na Mělnicku je patrné, že novorozenecká úmrtnost značně kolísá. Dokonce v letech 2005, 2013 a 2016 byla nulová. Nejvyšší hodnoty (2,6 ‰) bylo dosaženo v roce 2014. Průměr za sledované období je oproti ČR nižší o 0,3 ‰. ČR dosáhla nejvyšší hodnoty (2,3 ‰) v roce 2006. Nejnižší (1,4 ‰) v roce 2013. I v kojenecké úmrtnosti se okres Mělník drží pod celorepublikovým průměrem. Je nižší o 0,6 ‰. Hodnoty jsou také kolísavé. Nejnižší

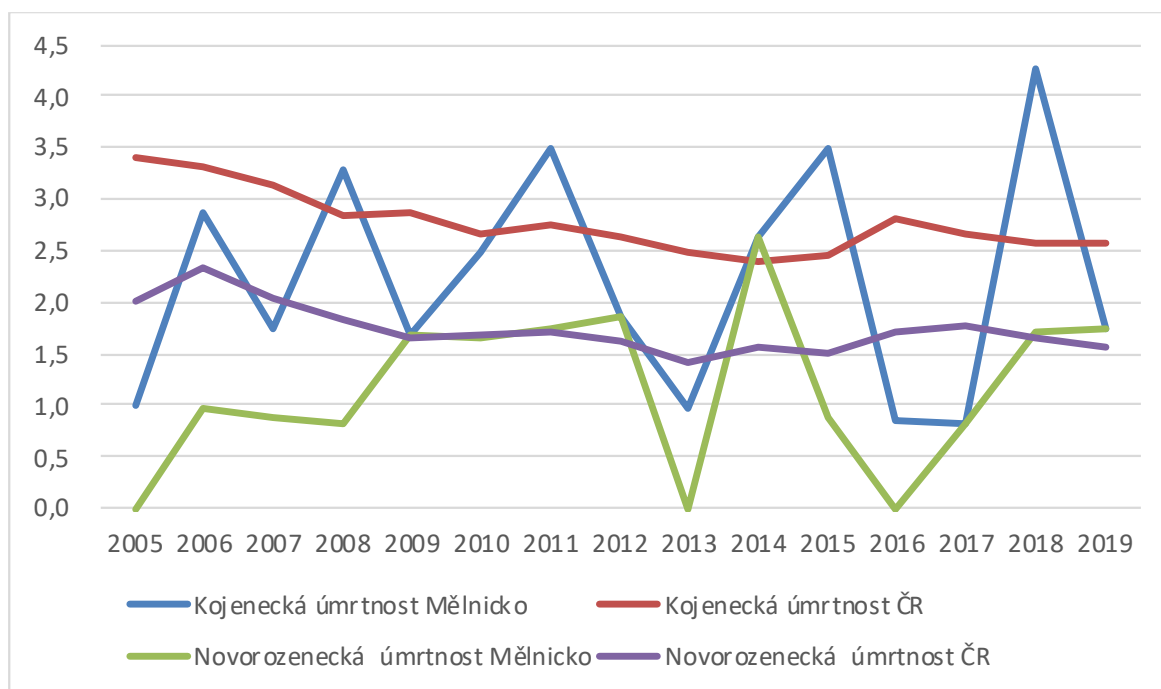
²⁷ Kojenecká úmrtnost sleduje počet zemřelých dětí do jednoho roku věku.

²⁸ Novorozenecká úmrtnost sleduje počet dětí zemřelých do 28. dne po narození.

hodnoty (0,8 ‰) bylo dosaženo v roce 2017, nejvyšší (4,3 ‰) hned následující rok. Česká republika dosáhla nejnižší hodnoty (2,4 ‰) v roce 2014 a nejvyšší (3,4 ‰) v roce 2005.

K hlavním příčinám kojenecké a novorozenecké úmrtnosti v České republice patří vrozené vývojové vady.

Graf 15: Kojenecká a novorozenecká úmrtnost na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019 (v ‰)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.2.3 Potratovost

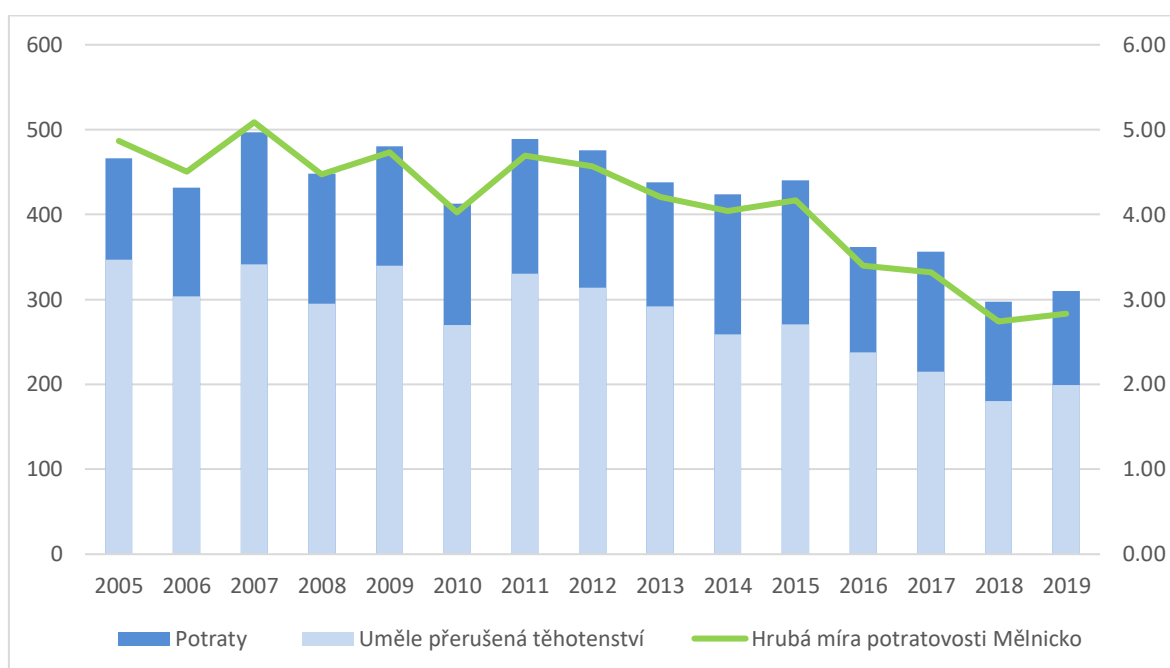
Potratovost začala výrazně klesat zejména po roce 1989, kdy došlo k úbytku uměle přerušovaných těhotenství, za kterým stojí zejména lepší dostupnost antikoncepčních prostředků a tím předcházení nechtěného početí. Dle ÚZIS²⁹ v roce 1989 užívalo hormonální antikoncepci 18 % žen ve věku od 15-49 let, v roce 2013 už 52 %.

V České republice dochází po roce 2008 k poklesu potratovosti (graf 16, data v příloze č. 15), hodnoty ve sledovaném období 2005 až 2019 dosahují průměrné

²⁹ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

hodnoty 3,59 ‰. Celkově jsou po celou dobu nižší než v případě mělnického okresu, jehož průměr hrubé míry potratovosti³⁰ je 4,11 ‰. V roce 2019 došlo oproti základnímu roku v případě okresu Mělník k poklesu o 2,02 ‰. ČR to bylo jen o 0,93 ‰. S úbytkem počtu potratů, došlo také ke změně v jejich struktuře. Uměle přerušená těhotenství tvořila v průměru 65,9 % z celkového počtu potratů na Mělnicku. Zbytek potratů tvořily potraty samovolné a mimoděložní těhotenství. Od základního roku ve sledovaném období na Mělnicku klesl podíl uměle přerušovaných těhotenství o 10,3 %. Dle ČSÚ nejčastěji potrácely ženy mezi 30. a 34. rokem. Do roku 2009 největší podíl potratů připadl na ženy vdané, poté více potrácely ženy svobodné. Po celé sledované období proběhl potrat nejčastěji u prvního dítěte.

Graf 16: Vývoj potratovosti na Mělnicku v letech 2005 až 2019 (počet potratů)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

³⁰ Počet potratů na 1000 obyvatel.

5.2.4 Sňatečnost a rozvodovost

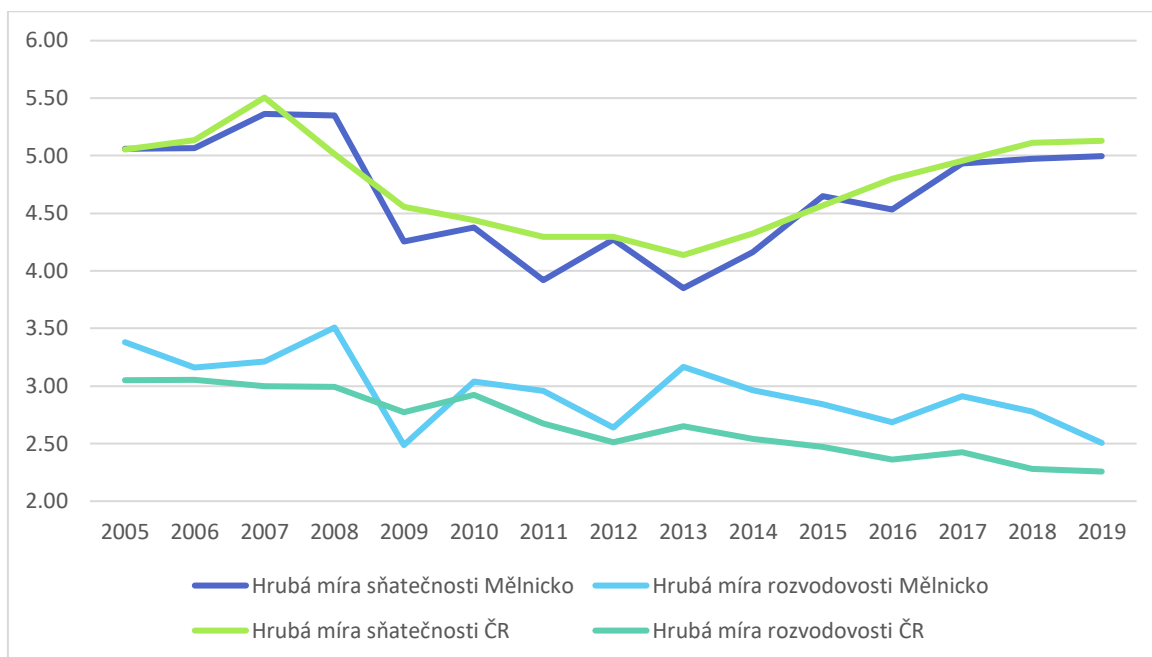
Vývoj sňatečnosti po roce 1989 zaznamenal výrazný pokles. Mladí lidé již nepovažují sňatek za nutnost a ani k němu nejsou tolik nuceni společností. Nevede je k uzavření manželství ani fakt, že hodlají založit rodinu, jak bylo popsáno výše v podkapitole porodnosti. Vzrostl počet nesezdaných soužití a alternativních forem partnerství. Sňatek je považován za pozitivní demografickou událost, předchází povětšinou založení rodiny. Rozvod je vnímán ve společnosti negativně, ale pro demografický vývoj může znamenat možnost založení nové rodiny, a tedy narození dalších dětí.

Sňatečnost i rozvodovost se na Mělnicku i v ČR (graf 17, data v příloze č. 16) měl ve sledovaném období stejné vývojové tendence. Rozvodovost klesala, zatímco sňatečnost postupně stoupala. Nejvyšších hodnot bylo dosaženo v ČR v roce 2007 (5,51 ‰), na Mělnicku v roce 2007 (5,36 ‰) a hned následující rok 2008 (5,35 ‰). V těchto letech byl zvýšený zájem o sňatek zejména ve „šťastných“ datech 7. 7. 2007 a 8. 8. 2008. Poté došlo v obou sledovaných územích k poklesu, který trval až do roku 2013, kdy opět sňatečnost stoupala a v případě mělnického okresu dosahovala téměř výchozích hodnot, v případě ČR je dokonce překračovala.

Rozvodovost dosahovala nejvyšších hodnot v roce 2008, kdy na Mělnicku dosahovala hrubá míra rozvodovosti³¹ 3,51 ‰, poté dochází k výkyvům, ale i tak má vývoj klesající tendenci. ČR dosáhla nejvyšší hodnoty 3,05 ‰ na začátku sledovaného období v roce 2005 a 2006. Poté už jen pozvolně klesala. Na konci sledovaného období došlo na Mělnicku k poklesu o 0,88 ‰ od základního roku. V ČR byl zaznamenán pokles o 0,79 ‰.

³¹ Počet rozvodů na 1000 obyvatel.

Graf 17: Hrubá míra sňatečnosti a rozvodovosti na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.2.5 Migrace

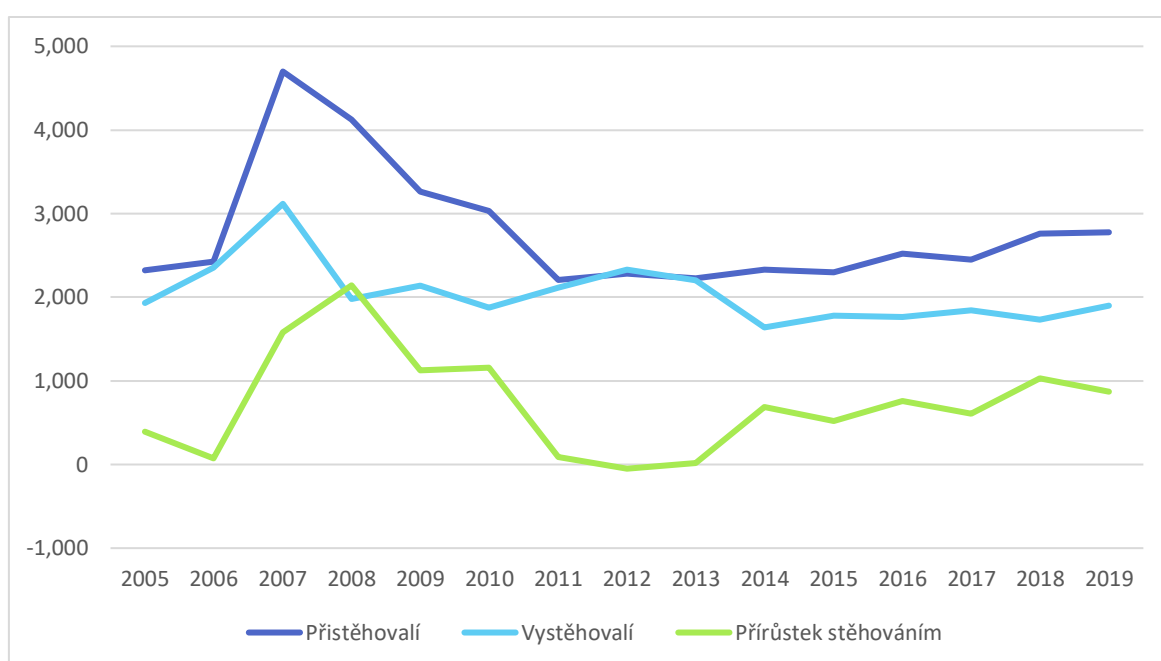
Na celkový počet obyvatel i jeho strukturu má vliv migrace. Její průběh se odhaduje jen stěží, protože je vždy závislý na aktuální situaci. Na mezinárodní migraci³² (v tomto případě emigraci) před rokem 1989 měl vliv politický režim v zemi, po pádu komunismu už tento proud nebyl tak silný. Na migraci má také vliv atraktivita regionu. Dostatek pracovních příležitostí, kvalitní bydlení, dopravní infrastruktura i životní prostředí. Okres Mělník je vyhledávaným územím pro bydlení zejména z důvodu dobré dostupnosti do Prahy, pro kterou je Mělnicko významným zdrojem pracovních sil a také polohy blízko krásné přírody Kokořínska.

Vývoj v mělnickém okrese zachycuje graf 18 a příloha č.17, ze kterých je patrné, že nejvyšších změn bylo dosaženo v letech 2006 – 2011, poté byla křivka přistěhovačích poměrně stabilní. Největšího přírůstku stěhování bylo dosaženo ve sledovaném období

³² Změna obvyklého pobytu za hranice státu.

v roce 2008, kdy rozdíl mezi přistěhovanými a vystěhovanými činil 2 142 obyvatel. Do záporných hodnot se přírůstek stěhováním dostal pouze jednou v roce 2012, kdy hodnota dosáhla -50. Od roku 2013 dosahovala křivka celkových přírůstků stěhováním kladných hodnot. Mělnicko je oblast, která má poměrně nízkou nezaměstnanost. Okres má několik velkých zaměstnavatelů, kterými jsou Synthos Kralupy a.s., Spolana a.s. v Neratovicích, Danzer Bohemia – Dýhárna s.r.o., Mělnická zdravotní a.s. a další. Ty poskytují zaměstnání pro několik tisíc lidí. Nižší počet velkých zaměstnavatelů vyvažuje vysoký počet subjektů s méně zaměstnanci. Lidé tedy nenutí stěhování za prací, protože v okrese a blízké dojezdové vzdálenosti je jí dostatek.

Graf 18: Vývoj migrace na Mělnicku v letech 2005 až 2019 (počet osob)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3 Predikce budoucího vývoje vybraných ukazatelů

Pro odhad budoucího vývoje vybraných demografických ukazatelů v okrese Mělník pro roky 2020 až 2022 bylo použito ukazatelů počtu obyvatel, porodnosti, úmrtnosti, potratovosti, sňatečnosti, rozvodovosti a počty přistěhovalých a vystěhovalých.

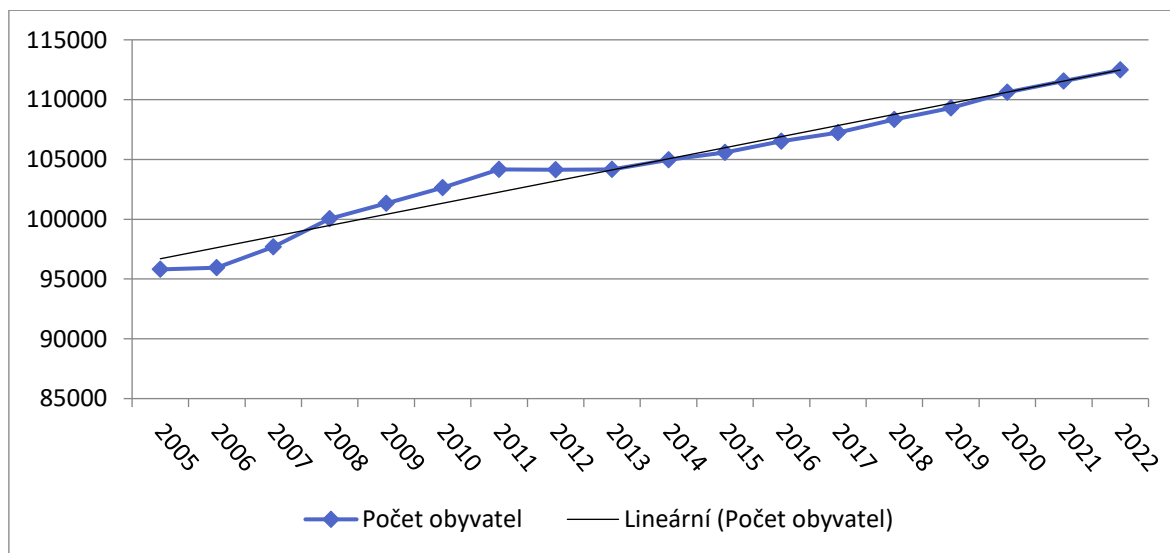
Metodika je blíže popsána v podkapitole 2.2 Metodika práce.

5.3.1 Vývoj počtu obyvatel

Pro vývoj počtu obyvatel byla porovnávaná funkce kvadratická a lineární. Největší hodnoty indexu determinace (0,974) bylo dosaženo u kvadratické funkce. Index determinace u lineární funkce dosáhl hodnoty (0,950). Dle průměrného koeficientu růstu byl však více podobný odhad dle lineární funkce, která nakonec byla použita pro výpočet. Počet obyvatel by se měl každý rok průměrně zvýšit o 928,5.

Dosazením do rovnice lineární funkce $Y_t = 95764,35 + 928,53 \cdot t$, bylo zjištěno, že odhad počtu obyvatel na rok 2020 je 110 621, na rok 2021 je 111 550 a na rok 2022 se předpokládá 112 478 obyvatel (zachycuje graf 19). Dle vypočtených hodnot lze očekávat, že počet obyvatel bude mít nadále rostoucí trend.

Graf 19: Predikce vývoje počtu obyvatel v okrese Mělník

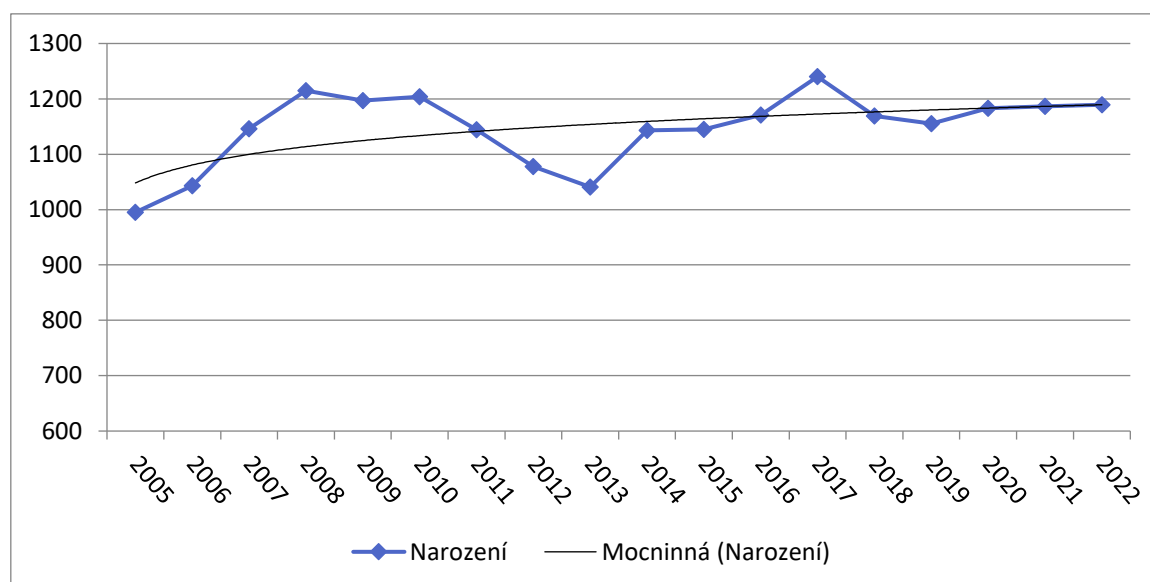
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.2 Vývoj porodnosti

Největší hodnoty indexu determinace (0,299) bylo dosaženo u mocninné funkce, který byla porovnána s funkcí logaritmickou, kde index determinace dosáhl hodnoty (0,286). Obě funkce jsou statisticky významné na 5 % hladině významnosti. Vypočtené hodnoty dle obou modelů jsou velmi podobné, výsledky se lišily o jednotku.

Dosazením do rovnice mocninné funkce $Y_t = 1048,2 * t^{0,0437}$ bylo zjištěno, že odhad počtu narozených dětí pro rok 2020 je 1 183, pro rok 2021 se odhaduje 1 186 dětí a v roce 2022 by se mělo narodit 1 189 dětí (zachycuje graf 20).

Graf 20: Predikce vývoje porodnosti v okrese Mělník

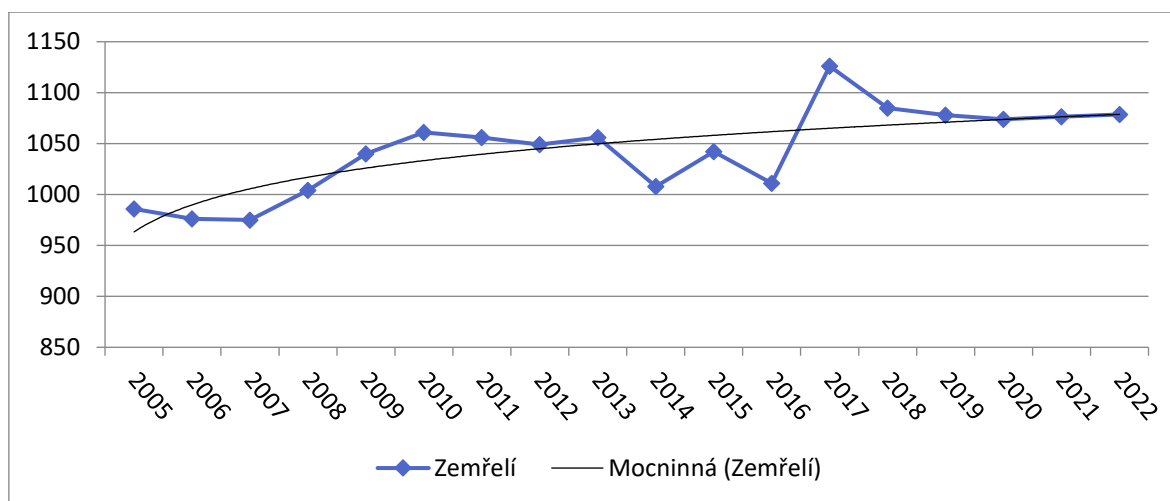
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.3 Vývoj úmrtnosti

Pro vývoj počtu zemřelých byly porovnávány mocninná a lineární funkce. Větší hodnoty indexu determinace (0,542) bylo dosaženo u mocninné funkce, u funkce lineární byl index determinace 0,535. Obě funkce jsou statisticky významné na 1 % hladině významnosti.

Dosazením do rovnice mocninné funkce $Y_t = 963,29 * t^{0,0391}$ bylo zjištěno, že odhad počtu zemřelých pro rok 2020 je 1 074. V roce 2021 je odhadováno 1 076 zemřelých a v roce 2022 je odhad 1 079 zemřelých (zachycuje graf 21).

Graf 21: Predikce vývoje úmrtnosti v okrese Mělník

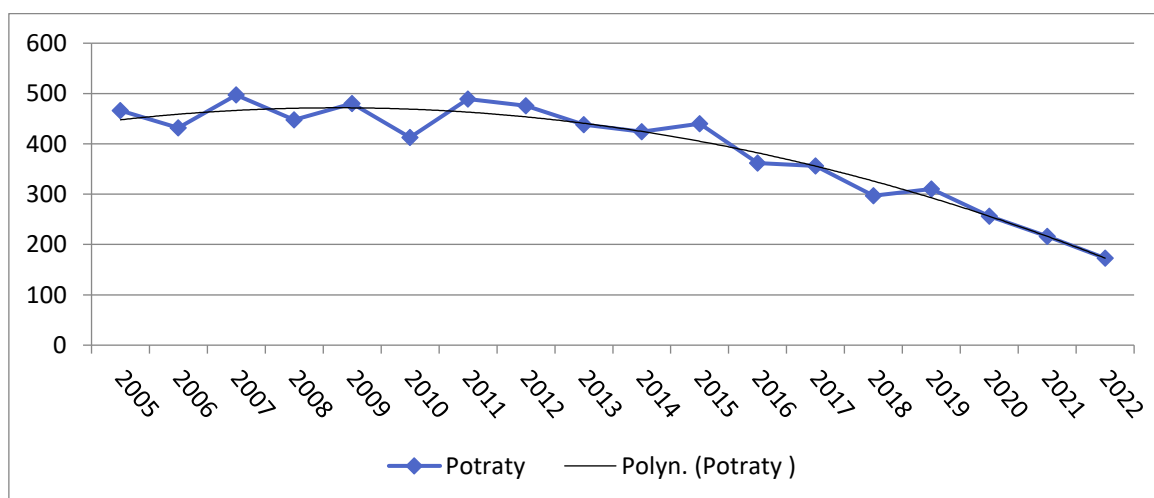
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.4 Vývoj potratovosti

Pro předpověď budoucího vývoje počtu potratů byly porovnávány kvadratická funkce, kde index determinace dosáhl hodnoty 0,827 a lineární funkce, kde index determinace byl 0,614. Obě funkce jsou statisticky významné na 5 % hladině významnosti. K odhadu byla použita funkce kvadratická.

Dosažením do rovnice kvadratické funkce $Y_t=433,354+16,135*t-1,700*t^2$ bylo odhadnuto 256 potratů v roce 2020, 216 potratů v roce 2021 a 173 potratů v roce 2022, jak zachycuje graf 22).

Graf 22: Predikce vývoje potratovosti v okrese Mělník

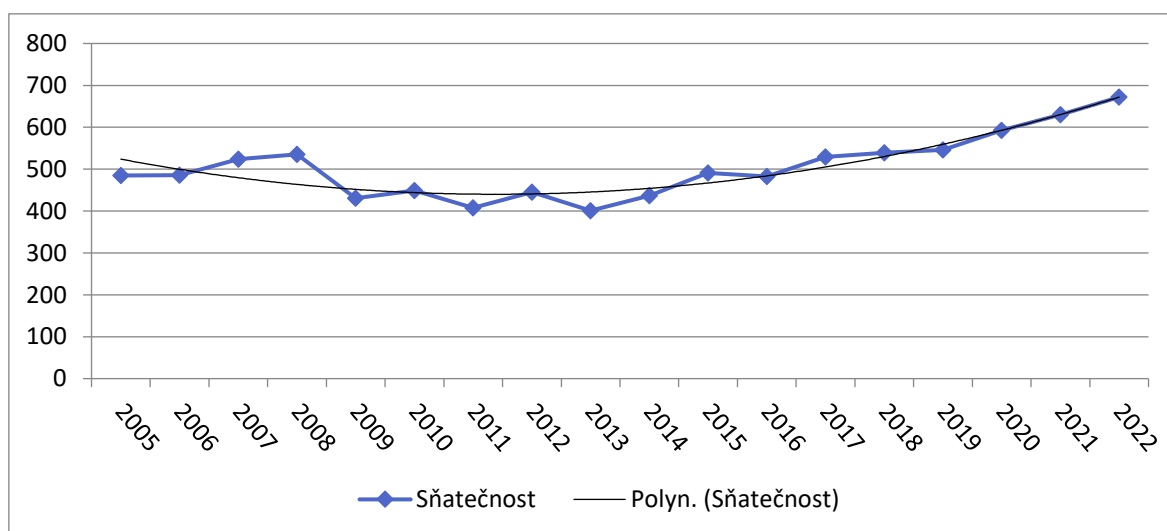
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.5 Vývoj sňatečnosti

Největší hodnoty indexu determinace 0,625 bylo dosaženo u kubické funkce, ale vyšší hodnoty upraveného indexu determinace dosáhla funkce kvadratická. Kubická funkce nebyla statisticky významná na 5 % hladině významnosti. Podle relativní chyby předpovědi byla vhodnější funkce kvadratická, která byla pro výpočet odhadu zvolena.

Dosažením do rovnice kvadratické funkce $Y_t = 552,231 - 30,383 \cdot t + 2,058 \cdot t^2$ byl vypočten odhad 593 sňatků v roce 2020, 630 sňatků v roce 2021 a 672 sňatků v roce 2022 (zachycuje graf 23).

Graf 23: Predikce vývoje sňatečnosti v okrese Mělník

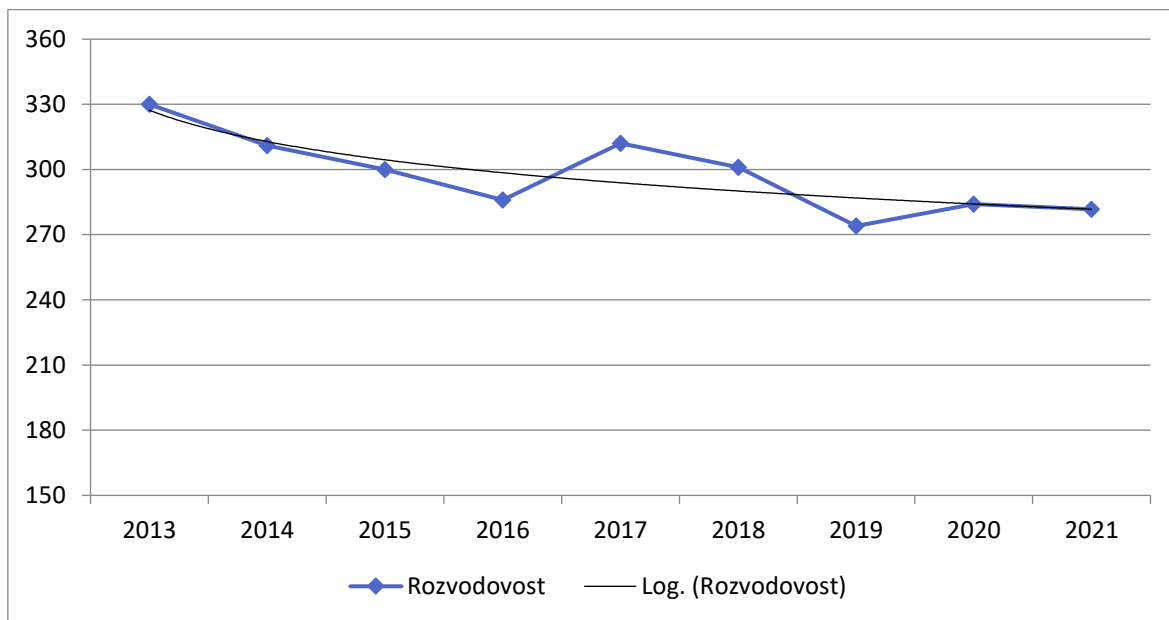
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.6 Vývoj rozvodovosti

Při porovnání vhodnosti kubické a kvadratické funkce, bylo zjištěno, že dle výše indexu determinace je vhodnější funkce kubická, dle upraveného indexu determinace funkce kvadratická. Ale ani jedna z funkcí není statisticky významná podle p testu významnosti modelu na obvyklých hladinách významnosti. Časová řada byla tedy zkrácena na posledních sedm let (rok 2013 až 2019) a byly posouzeny funkce kubická a logaritmická, kdy se jako vhodnější ukázala funkce logaritmická, která má sice nižší hodnotu indexu determinace 0,604, ale je statisticky významná na 5 % hladině významnosti. Pro dosažení věrohodnosti lze predikovat pouze dva roky dopředu.

Dosažením do logaritmické rovnice $Y_t=327,24-20,73*\ln(t)$ bylo odhadnuto 284 rozvodů v roce 2020 a 282 rozvodů v roce 2021 jak je znázorněno v grafu 24.

Graf 24: Predikce vývoje rozvodovosti v okrese Mělník

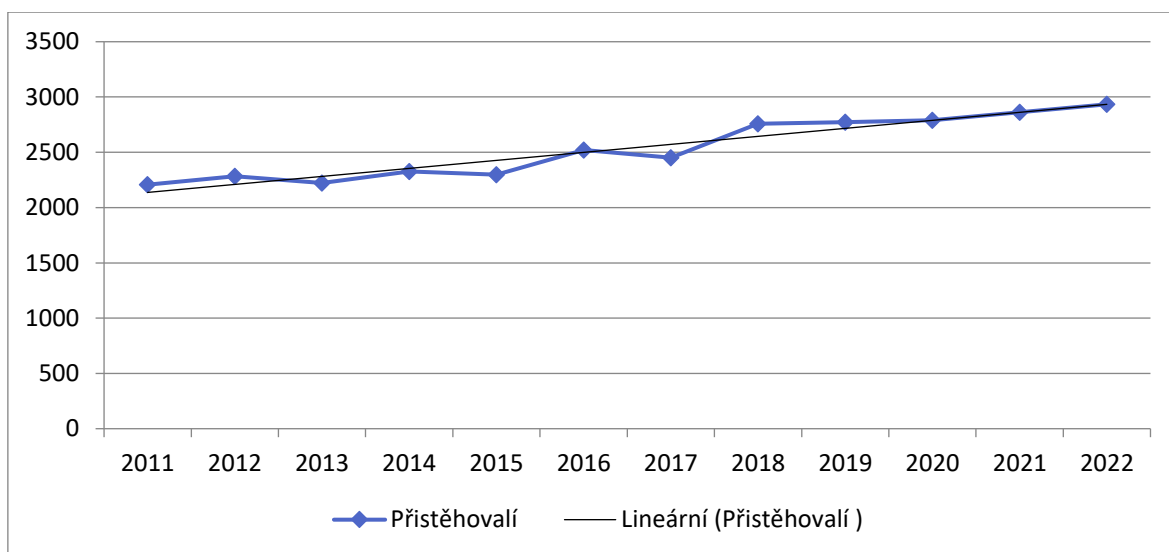
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.7 Vývoj počtu přistěhovalých

Při zjišťování vhodné trendové funkce bylo stejně jako u předpovědi vývoje rozvodovosti zjištěno, že nejvhodnější funkce dle výše indexu determinace je funkce kvadratická, která ale není statisticky významná. Nelze ji tedy použít pro odhad. Časová řada byla tedy zkrácena na posledních devět let a poté byla vyhodnocena dle indexu determinace 0,834 jako nejvhodnější funkce lineární. V průměru by docházelo k nárůstu počtu přistěhovalých o 72 obyvatel.

Dosažením do lineární rovnice $Y_t=2064,694+72,417*t$ bylo odhadnuto 2 789 přistěhovalých pro rok 2020, 2 861 přistěhovalých obyvatel pro rok 2021 a 2 934 přistěhovalých v roce 2022. Budoucí vývoj zachycuje graf 25.

Graf 25: Predikce vývoje počtu přistěhovalých v okrese Mělník

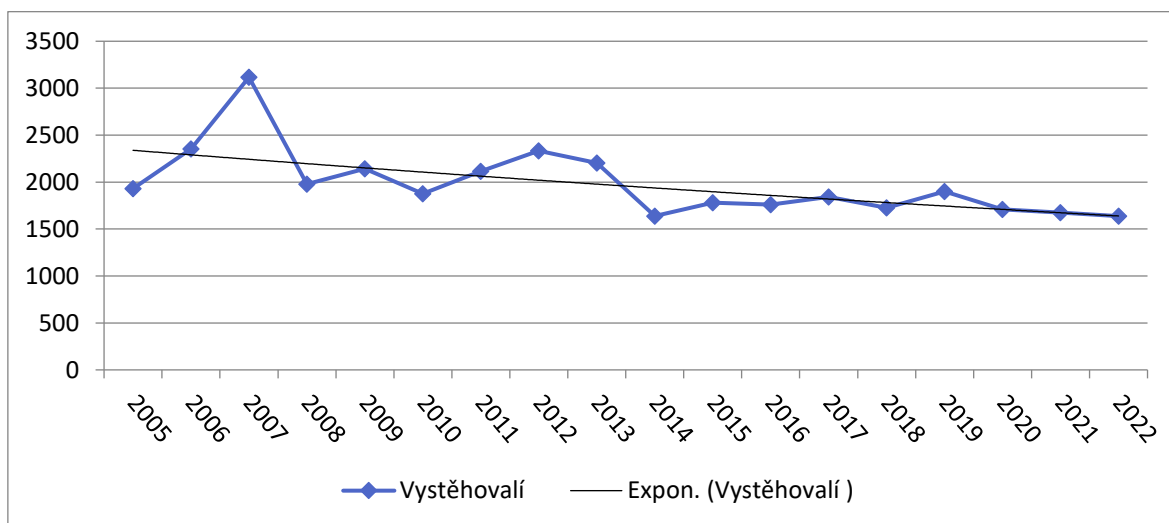
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3.8 Vývoj počtu vystěhovalých

Největší hodnoty indexu determinace 0,332 bylo dosaženo u exponenciální funkce, která je významná na 5 % hladině významnosti. Hodnoty byly porovnávány s lineární funkcí, kde index determinace dosáhl hodnoty 0,304.

Dosažením do exponenciální rovnice $Y_t = 2387,978 * e^{-0,021 * t}$ bylo zjištěno, že odhadovaný počet vystěhovalých pro rok 2020 je 1 709 obyvatel, pro rok 2021 činí 1 674 obyvatel a 1 639 obyvatel v roce 2022 (zachycuje graf 26).

Graf 26: Predikce vývoje počtu vystěhovalých v okrese Mělník

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.4 Výsledky a návrhy

Na základě provedených analýz sledovaného období let 2005 až 2019 mohou být formulovány následující návrhy, jejichž cílem je zlepšení současné situace v oblasti rozvoje okresu Mělník.

Z provedených analýz demografické statistiky lze odhadovat, že vývoj počtu obyvatel v mělnickém okrese bude mít nadále rostoucí trend. Pro rok 2022 se předpokládá 112 478 obyvatel v okrese. To znamená nárůst o 3 176 obyvatel od roku 2019, od výchozího roku 2005 je to celkem 16 676 obyvatel. Z hlediska pohlavní struktury obyvatel má okres Mělník 50,4% zastoupení žen. Převaha ženské části populace nad mužskou je patrná celorepublikově, i když dochází k postupnému vyrovnávání. Patrné je zvyšování průměrného věku obyvatel, které má také rostoucí tendenci. V jednotlivých obcích mělnického okresu však existují významné rozdíly, na které mají nesporný vliv jejich velikosti. Nejhuře jsou na tom malé obce s počtem do 199 obyvatel. Nejvyšší průměrný věk 50,6 roků má obec Vidím, která není příliš atraktivní pro mladé obyvatele, protože je poměrně vzdálená městům i větším obcím s dobrou občanskou vybaveností. Obec je tedy osídlena zejména starousedlíky, chataři nebo lidmi, kteří se rozhodli v důchodu natrvalo vyměnit městský život za život v přírodě a chalupu upravili k celoročnímu bydlení. Menší obce by se měly stát atraktivnější pro mladé páry u kterých je předpoklad založení rodiny nebo pro rodiny již vzniklé, díky kterým dojde k omlazení obyvatelstva. K velkým rozdílům mezi obcemi přispívá i fakt, že v rámci okresu se výrazně mění hustota zalidnění. Zatímco v jižní části okresu směrem k Praze je vysoká hustota zalidnění, tak v severní části okresu v oblasti CHKO Kokořínsko je hustota zalidnění nízká. Tato část okresu je sice velice atraktivní pro turismus, ale výrazně méně pro trvalé bydlení, z již výše zmíněného důvodu nízké občanské vybavenosti obcí. Velká města Mělník, Neratovice a Kralupy nad Vltavou by se při územním plánování měla snažit o rozvoj lokalit, které by mohly lákat nové investory, kteří by s sebou mohli přinést nové pracovní příležitosti. Zajímavé lokality k bydlení a pracovní příležitosti mají potenciál pro přilákání nových obyvatel do okresu, protože imigrace je významný faktor, který pozitivně ovlivňuje celkový přírůstek obyvatel.

V rámci celé ČR je nutné přijmout opatření, která zpomalí demografické stárnutí populace. Pomocí populační politiky by bylo vhodné zvýhodňovat rodiny s dětmi a podpořit tak mladé lidi v zakládání rodin a rození více dětí. Například finanční podporou rodin

s dvěma a více dětmi a také zřizováním školek a mikrojeslí, jejichž dlouhodobý nedostatek způsobuje problémy s návratem rodičů z rodičovské dovolené do pracovního procesu. V nejbližší době by také mělo dojít k reformě důchodového systému. Jednou z možností by bylo zavést povinné vytváření rezerv současné populace na budoucí výdaje v jejich důchodovém věku. Pro mnoho rodin by však další zátěž v podobě povinného odkládání peněz na důchod mohlo znamenat existenční problémy. Další z možností by mohlo být posunutí hranice odchodu do důchodu, která je ale velmi sporná vzhledem k faktu, že ne každý člověk starší 65 let je schopen vykonávat povolání a zejména povolání fyzicky náročná.

Úmrtnost dlouhodobě klesá zejména zvyšující se kvalitou zdravotnictví a dostupností léků. Největší zastoupení v příčinách úmrtí mají nemoci oběhové soustavy, které tvořily na Mělnicku 40 %. Obyvatelé jim mohou předcházet změnou životního stylu. Zejména pobytem a pohybem v přírodě, kterou mají obyvatelé okresu na dosah. Také kvalitní strava a omezení alkoholu a kouření. Protože ani perfektní lékařská péče není samospásná.

6 Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na zhodnocení demografického vývoje okresu Mělník z hlediska demografických ukazatelů v letech 2005 až 2019 a následném porovnání vývoje ukazatelů s celorepublikovými trendy. Cílem analýzy bylo popsat vývoj jednotlivých ukazatelů jako přírůstky obyvatel, porodnost, úmrtnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost a migrace a predikovat vývoj do budoucích tří let. Na základě provedených analýz byly formulovány návrhy a doporučení.

Česká republika se stejně jako jiné vyspělé státy potýká s problémem stárnutí populace. Přibývá počet obyvatel nad 65 let a zmenšuje se podíl dětské složky. Vlivem politických změn po roce 1989 došlo ke změnám v reprodukčním chování obyvatelstva. Mladé páry se rozhodly dát přednost cestování, studiu a budování kariéry před zakládáním rodiny a plánování rodičovství odkládaly na pozdější dobu. Průměrný věk při narození prvního dítěte se pohybuje kolem třicátého roku života ženy. S čím dál větším oddalováním narození prvního potomka do pozdějšího věku se snižuje pravděpodobnost, že žena přivede na svět více dětí.

Ve sledovaném období od roku 2005 až 2019 došlo v okrese Mělník k navýšení počtu obyvatel o 13 500. Nárůst byl způsoben zejména vysokým počtem přistěhovalých v letech 2007 a 2008. Z velké části se jednalo o obyvatele přistěhovalé z Prahy. Přírozený přírůstek se na celkovém přírůstku podílel v průměru jen 102,2 obyvateli ročně. V roce 2013 došlo k jedinému zápornému výsledku přírozeného přírůstku (-15), kdy počet zemřelých převýšil počet narozených. Dle předpovědi budoucího vývoje by mělo dojít k navýšení v roce 2022 na 112 478 obyvatel, které by znamenalo zvýšení o dalších 3 176 obyvatel po roce 2019.

Během sledovaných let docházelo ke snižování převahy ženského pohlaví nad mužským. K úplnému vyrovnání však nedošlo. V roce 2019 činil podíl žen 50,38 %. Z hlediska věkové struktury v mělnickém okrese docházelo k zvyšování průměrného věku z 39,6 let na 41,5 let. Zvyšuje se i naděje dožití, která dosáhla 81,1 let u dívky narozené v roce 2019. Přestože během sledovaného období došlo ke zvýšení o 2,8 roku, okres Mělník se v rámci Středočeského kraje umístil až na předposledním místě, nejlépe dopadl okres Praha-západ, kde mají obyvatelé (ženského pohlaví, narozené v roce 2019) naději dožít se 83 let. V letech 2005 až 2019 došlo ke změnám ve věkové struktuře obyvatel. Zvýšil se podíl dětské složky obyvatel o téměř 26 % a ještě výrazněji se zvýšil podíl obyvatel starších 65 let, kde došlo k navýšení o 56,6 %. Složka ekonomicky aktivních obyvatel narostla pouze o 3,4 %. Proces stárnutí populace dokazuje také index stárí, který vzrostl z 88,5 % na 110,2 %. Mělnický okres si v porovnání s celou ČR vedl

lépe. Index stáří ČR v roce 2019 dosáhl ještě o 14,5 % více tedy 124,7 %. Zvyšování podílu stárnoucích osob způsobilo i změny ve výši indexu zeleného a šedého zatížení. Zatímco v roce 2005 převažovala závislost mladých osob, tedy index zeleného zatížení, který tvořil 0,217 a index šedého zatížení 0,192. Situace v roce 2019 se otočila. Index závislosti starých dosáhl hodnoty 0,291 a index závislosti mladých 0,264. Index hospodářského zatížení, který udává počet osob, které musí svou prací živit jedna osoba v produktivním věku včetně sebe samého se také zvyšuje. Ve sledovaném období se zvýšil o 9 % a předpoklad je, že se bude nadále zvyšovat. Bude nutné neprodleně začít řešit a reformovat systém financování stáří v ČR. Současné důchodové připojištění funguje pouze na bázi dobrovolnosti a nedokáže tedy zabezpečit všechny. Možností by bylo zavedení povinného vytváření rezerv na budoucí výdaje ve stáří.

Porodnost v okrese Mělník stoupala nejvíce mezi lety 2005 až 2008, kdy silný ročník žen narozených v 70. letech dosáhl reprodukčního věku. Nejvyšší hodnoty (12,14 %) bylo dosaženo v roce 2008. Poté nastal strmý pokles způsobený celosvětovou ekonomickou krizí, kvůli které se mnoho párů rozhodlo rodičovství odložit na pozdější dobu. V roce 2013 došlo k oživení ekonomiky a hodnoty opět začínají postupně stoupat. Ve sledovaném období však hranici 12 % již nepřekročila. Oproti ČR se hrubá míra porodnosti Mělnicka drží v průměru o 0,41 % výše. K nepříliš pozitivním změnám došlo i ve vývoji průměrného věku žen při narození prvního dítěte, které se rychlým tempem zvyšuje zejména po změně režimu v ČR po roce 1989. Zatímco v roce 1990 byl průměrný věk ženy v ČR 22,5 roku při narození prvního dítěte, v prvním sledovaném roce, tedy roce 2005 byl průměrný věk 28,6 roku. V roce 2019 už průměrný věk ženy dosáhl 30,2 roku. Ve sledovaných letech v rámci ČR nedošlo k poklesu průměrného věku ani jednou. Na Mělnicku jsou matky prvorodičky o něco mladší. Vycházející hodnotou v roce 2005 byl 26,6 roku u prvorodiček. V roce 2019 byl jejich průměrný věk 29,1. Za zvyšováním věku stojí nejen větší možnosti studií, cestování a budování kariéry mladých lidí, ale také dostupnost moderní antikoncepce, která umožňuje rodičovství lépe plánovat a oddalovat. Z výpočtů odhadu do budoucích let se předpokládá nárůst počtu narozených dětí na 1189 v roce 2022. Předpokládá se tedy meziroční nárůst.

I v případě úmrtnosti je mělnický okres pod republikovým průměrem. Hrubá míra úmrtnosti dosahovala ve sledovaných letech 2005 až 2019 průměrné hodnoty 10,05 %, zatímco ČR v průměru 10,49 % hrubé míry úmrtnosti. V obou případech došlo ke kolísání

mezi lety, avšak v mělnickém okrese se nechá konstatovat, že dochází postupně k poklesu. Po celé sledované období byly nejčastější příčinou úmrtí v ČR i na Mělnicku nemoci oběhové soustavy. Z výchozích 53 % došlo k poklesu na 40 %, který by na první pohled mohl působit jako změna v procentuálním zastoupení jednotlivých příčin smrti. Tento nárůst byl však způsoben automatizováním s využitím nového softwaru IRIS v roce 2011. Dle analýzy časových řad došlo k predikci počtu zemřelých, která počítá s 1 079 úmrtími v roce 2022. V případě novorozenecké a kojenecké úmrtnosti jsou hodnoty kolísavé. V roce 2005, 2013 a 2016 nedošlo k úmrtí žádného novorozence. V porovnání s ČR je novorozenecká úmrtnost v průměru o 0,3 ‰ nižší (v letech 2005 až 2019). Kojenecká úmrtnost se také drží ve sledovaném pod celorepublikovým průměrem o 0,6 ‰. Nejčastější příčinou úmrtí kojenců a novorozenců v ČR jsou vrozené a vývojové vady.

Potratovost díky vzestupu užívání hormonální antikoncepce dlouhodobě klesá. V roce 2013 užívalo antikoncepci 52 % žen. Hrubá míra potratovosti za sledované období byla až do roku 2016 výše než celorepublikový průměr, poté se na dva roky hodnoty vyrovnávají a od roku 2018 dochází k poklesu. Na Mělnicku tvořila v průměru 65,9 % potratů uměle přerušená těhotenství, zbytek tvořily samovolné potraty a mimoděložní těhotenství. Od roku 2005 klesl v mělnickém okrese podíl uměle přerušovaných těhotenství o 10,3 %. Dle predikce vývoje potratovosti by mělo v roce 2022 dojít k 173 potratům.

Po roce 1989 došlo ke změnám uvažování mladých lidí nejen co se týče založení rodiny, ale i v přístupu ke svazku manželskému. Již k němu nejsou tolik nuceni okolím a ani založení rodiny už není důvod k uzavření sňatku. Jak bylo popsáno výše, stále více dětí se rodí do nesezdaných partnerství (v roce 2019 se mimo manželství narodilo 48,7 % dětí). Rozvod, přestože je společností vnímán negativně, může znamenat možnost založení nové rodiny, a tedy narození dalších dětí. Na Mělnicku rozvodovost postupně klesá, zatímco sňatečnost stoupá. Nejvíce sňatků bylo uzavřeno v letech 2007 a 2008 jak na Mělnicku, tak na celém území státu. Poté docházelo k poklesu až do roku 2013, kdy opět hodnoty začaly stoupat. V roce 2022 by mělo dle odhadu být uzavřeno 672 sňatků. Rozvodovost byla v mělnickém okrese nejvyšší v roce 2008, kdy dosáhla 3,51 ‰ a poté pozvolna klesala. V ČR bylo nejvyšší hodnoty 3,05 ‰ dosaženo v roce 2005 a 2006 poté také docházelo k poklesu. Odhaduje se, že v roce 2021 bude rozvedeno 282 manželství.

Celkový počet obyvatel i jeho strukturu ovlivňuje migrace. K největšímu přírůstku obyvatel do okresu došlo v roce 2008, kdy činil přírůstek stěhováním 2 142 obyvatel. Nejvíce osob (4 699) se přistěhovalo o rok dříve v roce 2007, ale došlo také k nejvyšší emigraci (3 117 obyvatel), takže byl přírůstek stěhováním jen 1 582 obyvatel. Více lidí se odstěhovalo, než přistěhovalo v roce 2012, kdy došlo k jediné záporné hodnotě ve sledovaném období (-50). Dle výpočtů se odhaduje 2 934 přistěhovalých a 1 639 vystěhovalých v roce 2022, tedy 1 295 nových obyvatel okresu Mělník.

Mělnicko je vyhledávanou lokalitou k bydlení díky nízké nezaměstnanosti, dostatku pracovních příležitostí přímo v okresu i v blízké Praze. Pro mnoho lidí je také přínosem poloha na dosah CHKO Kokořínsko, které je známé pro svou nezníčenou přírodu vhodnou pro aktivní trávení volného času.

7 Použitá literatura

- [1] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
- [2] HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 234 s. ISBN 978-80-86946-43-6.
- [3] KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0222-9.
- [4] KALIBOVÁ, Květa, Zdeněk PAVLÍK a Alena VODÁKOVÁ, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.
- [5] KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-546-5.
- [6] KOLIBOVÁ, Helena. *Sociální politika 1*. 1. vyd. Opava: Optys, 2007. 131 s. ISBN 978-80-85819-62-5.
- [7] KOSCHIN, Felix. *Demografie poprvé*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 122 s. ISBN 80-245-0859-1.
- [8] KREBS, Vojtěch & kol. *Sociální politika*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPL, 2005. 500 s. ISBN 80-735-7050-5.
- [9] LANGHAMROVÁ, Jitka a Ondřej ŠIMPACH. *Základy demografie: (materiály ke cvičením)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2013. 121 s. ISBN 978-80-245-1956-2.
- [10] MLÁDEK, Jozef. *Základy geografie obyvatelstva: vysokoškolská učebnice*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1992. ISBN 80-08-00768-0.
- [11] RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-01-6.
- [12] ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-43-4.
- [13] SVATOŠOVÁ, Libuše a Bohumil KÁBA. *Statistické metody II*. 1. dotisk. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008. 105 s. ISBN 978-80-213-1736-9.

- [14] SMITH, Stanley K., Jeff TAYMAN and David A. SWANSON. *State and local population projections: methodology and analysis*. New York: Kluwer Academic Publisher. 425 p. ISBN 03-064-7372-0
- [15] ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Úvod do studia demografie*. Dot. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 1998. ISBN 80-7078-327-3.
- [16] TOUŠEK, Václav, Josef KUNC a Jiří VYSTOUPIL. *Ekonomická a sociální geografie* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-114-4.
- [17] VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Jana VÍTKOVÁ. *Daňový systém ČR*. v Praze: 1. VOX, 1997. *Ekonomie* (1. VOX). ISBN 978-80-87480-44-1.
- [18] VYSTOUPIL, Jiří a Zdeňka TARABOVÁ. *Základy demografie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 151 s. ISBN 80-210-3617-6.

Časopisy

- [19] Koncepce rodinné politiky. *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 2018, **60**(3).
- [20] Kde se berou jedináčci? Faktory související s jednodětností v ČR. *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 2019, **61**(1).
- [21] Regionální diference plodnosti podle typologie venkova. *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 2020, **62**(1).
- [22] Mortality Patterns during the Transformation Era in Czechia 1989–2019. *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 2020, **62**(4).
- [23] Trends in Marriage and Divorce Rate in the Past 30 Years (1989–2019). *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 2020, **62**(4).

Internetové zdroje

- [24] RAŠKA, Jan, 2013. Stárnutí populace a jeho důsledky. In: *I60.cz: Portál pro aktivní seniory* [online]. Praha [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/6424/starnuti-populace-a-jeho-dusledky>
- [25] Rodinná politika na úrovni krajů a obcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Rodinna_politika.pdf/c5ac6806-30a5-813c-a561-1578df33368e

- [26] Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/index.php?pg=vystupy--knihovna&id=3371>
- [27] Porodnost a plodnost mimo manželství po roce 1989. *Demografie* [online]. 2005 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=53
- [28] Jaké budou ceny nájemného v roce 2008? *ČTK* [online]. 2007 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/jake-budou-ceny-najemneho-v-roce-2008-/280335>
- [29] *Mělník: oficiální web města* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: www.melnik.cz
- [30] *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: www.czso.cz
- [31] *Demografie* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: www.demografie.info
- [32] *Úřad práce ČR* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: www.uradprace.cz
- [33] *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: www.mpsv.cz
- [34] *Neratovice: oficiální web města* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: www.neratovice.cz

Zákony

- [35] Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích.
- [36] Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích.
- [37] Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti.
- [38] Zákon č. 106/2006 Sb. o jednostranném zvyšování nájemného z bytu.

8 Přílohy

Příloha č. 1: Vývoj počtu obyvatel dle sčítání lidu v letech 1869 až 2011 v okrese Mělník	76
Příloha č. 2: Vývoj počtu obyvatel v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník	76
Příloha č. 3: Přírůstek obyvatel v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník	77
Příloha č. 4: Struktura obyvatel dle pohlaví v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník a ČR	77
Příloha č. 5: Struktura obyvatel v okrese Mělník v roce 2019	78
Příloha č. 6: Průměrný věk obyvatel v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník a ČR	78
Příloha č. 7: Naděje dožití v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník	79
Příloha č. 8: Naděje dožití v krajích ČR v letech 2011 až 2019	80
Příloha č. 9: Index závislosti mladých osob, starých osob a hospodářského zatížení na Mělnicku v letech 2005 až 2019	81
Příloha č. 10: Vývoj přirozeného přírůstku na Mělnicku v letech 2005 až 2019	81
Příloha č. 11: Živě narozené děti v ČR a okresu Mělník v letech 2005 až 2019	82
Příloha č. 12: Hrubá míra porodnosti a úmrtnosti na Mělnicku a v ČR v letech 2005 až 2019	82
Příloha č. 13: Příčiny úmrtí na Mělnicku v letech 2005 až 2019	83
Příloha č. 14: Kojenecká a novorozenecká úmrtnost na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019	83
Příloha č. 15: Vývoj potratovosti na Mělnicku a v ČR v letech 2005 - 2019	84
Příloha č. 16: Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v okrese Mělník a ČR v letech 2005 až 2019	84
Příloha č. 17: Vývoj migrace na Mělnicku v letech 2005 až 2019	85

Příloha č. 1: Vývoj počtu obyvatel dle sčítání lidu v letech 1869 až 2011 v okrese Mělník

Okres Mělník		
Rok	Počet obyvatel	Index změny
1869	62 294	
1880	68 428	1,10
1890	70 939	1,04
1900	75 381	1,06
1910	80 348	1,07
1921	81 817	1,02
1930	89 660	1,10
1950	80 358	0,90
1961	85 827	1,07
1970	90 593	1,06
1980	98 191	1,08
1991	94 241	0,96
2001	94 635	1,00
2011	104 659	1,11

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 2: Vývoj počtu obyvatel v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník

Rok	Stav k 31.12.	1. absolutní diference	Tempo růstu
2005	95802	-	-
2006	95943	141	1,001
2007	97696	1753	1,018
2008	100049	2353	1,024
2009	101330	1281	1,013
2010	102628	1298	1,013
2011	104169	1541	1,015
2012	104148	-21	1
2013	104151	3	1
2014	104973	822	1,008
2015	105594	621	1,006
2016	106516	922	1,009
2017	107237	721	1,007
2018	108352	1115	1,01
2019	109302	950	1,009

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 3: Přírůstek obyvatel v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník

Rok	Počet obyvatel	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Narození	Zemřelí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový
2005	95802	2321	1932	995	986	9	389	398
2006	95943	2429	2355	1043	976	67	74	141
2007	97696	4699	3117	1146	975	171	1582	1753
2008	100049	4120	1978	1215	1004	211	2142	2353
2009	101330	3265	2141	1197	1040	157	1124	1281
2010	102628	3033	1878	1204	1061	143	1155	1298
2011	104169	2207	2115	1144	1056	88	92	180
2012	104148	2282	2332	1078	1049	29	-50	-21
2013	104151	2223	2205	1041	1056	-15	18	3
2014	104973	2326	1639	1143	1008	135	687	822
2015	105594	2299	1781	1145	1042	103	518	621
2016	106516	2522	1760	1171	1011	160	762	922
2017	107237	2450	1843	1240	1126	114	607	721
2018	108352	2759	1728	1169	1085	84	1031	1115
2019	109302	2773	1900	1155	1078	77	873	950

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 4: Struktura obyvatel dle pohlaví v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník a ČR

Rok	okres Mělník			ČR		
	Ženy	Muži	Index maskulinity v %	Ženy	Muži	Index maskulinity v %
2005	48989	46813	0,956	5248431	5002648	0,953
2006	49102	46841	0,954	5261005	5026184	0,955
2007	49885	47811	0,958	5298196	5082934	0,959
2008	50696	49353	0,974	5331165	5136377	0,963
2009	51197	50133	0,979	5349616	5157197	0,964
2010	51718	50910	0,984	5363971	5168799	0,964
2011	52381	51788	0,989	5347235	5158210	0,965
2012	52471	51677	0,985	5351776	5164349	0,965
2013	52647	51504	0,978	5350039	5162380	0,965
2014	53097	51876	0,977	5361348	5176927	0,966
2015	53344	52250	0,979	5367513	5186330	0,966
2016	53869	52647	0,977	5378133	5200687	0,967
2017	54209	53028	0,978	5390264	5219791	0,968
2018	54695	53657	0,981	5405606	5244194	0,970
2019	55070	54232	0,985	5421943	5271996	0,972
Průměr			0,976			0,964

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 5: Struktura obyvatel v okrese Mělník v roce 2019

	Celkem	Muži	Ženy	Podíl žen v %
Počet obyvatel celkem	109 302	54 232	55 070	50,4
0 až 4 roky	6 201	3 194	3 007	48,5
5 až 9 let	6 105	3 126	2 979	48,8
10 až 14 let	6 258	3 298	2 960	47,3
15 až 19 let	5 096	2 601	2 495	49,0
20 až 24 let	4 858	2 524	2 334	48,0
25 až 29 let	6 633	3 386	3 247	49,0
30 až 34 let	7 377	3 790	3 587	48,6
35 až 39 let	7 947	4 132	3 815	48,0
40 až 44 let	9 886	5 050	4 836	48,9
45 až 49 let	9 035	4 573	4 462	49,4
50 až 54 let	7 097	3 685	3 412	48,1
55 až 59 let	6 316	3 252	3 064	48,5
60 až 64 let	6 042	2 936	3 106	51,4
65 až 69 let	6 639	3 029	3 610	54,4
70 až 74 let	6 055	2 726	3 329	55,0
75 až 79 let	3 768	1 588	2 180	57,9
80 až 84 let	2 162	778	1 384	64,0
85 až 89 let	1 233	413	820	66,5
90 až 94 let	494	127	367	74,3
95 a více let	100	24	76	76,0

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 6: Průměrný věk obyvatel v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník a ČR

Rok	Průměrný věk okres Mělník	Koeficient růstu v %	Průměrný věk ČR	Koeficient růstu v %
2005	39,6	-	40,0	-
2006	39,8	100,6	40,2	100,5
2007	39,9	100,1	40,3	100,2
2008	39,9	100,1	40,5	100,5
2009	40,0	100,3	40,6	100,2
2010	40,1	100,3	40,8	100,5
2011	40,3	100,4	41,1	100,7
2012	40,5	100,5	41,3	100,5
2013	40,7	100,5	41,5	100,5
2014	40,9	100,4	41,7	100,5
2015	41,0	100,4	41,9	100,5
2016	41,2	100,4	42,0	100,2
2017	41,3	100,2	42,2	100,5
2018	41,4	100,3	42,3	100,2
2019	41,5	100,3	42,5	100,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 7: Naděje dožití v letech 2005 až 2019 v okrese Mělník

Rok	Muži	Ženy
2001–2005	72,0	78,4
2002–2006	72,5	78,6
2003–2007	72,5	78,9
2004–2008	72,8	79,2
2005–2009	73,2	79,6
2006–2010	73,3	79,7
2007–2011	73,4	79,9
2008–2012	73,7	80,0
2009–2013	74,2	80,2
2010–2014	74,6	80,5
2011–2015	75,0	80,6
2012–2016	75,5	81,0
2013–2017	75,8	80,9
2014–2018	75,8	81,1
2015–2019	76,0	81,1
Průměrné tempo růstu v %	0,38	0,24

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 8: Naděje dožití v krajích ČR v letech 2011 až 2019

Období	CZ010	CZ020	CZ031	CZ032	CZ041	CZ042	CZ051	CZ052	CZ053	CZ063	CZ064	CZ071	CZ072	CZ080
Period	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Přízeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
	Muži Males													
2001–2002	73,7	72,0	72,3	72,4	71,2	70,0	71,4	73,1	72,9	72,9	72,6	71,6	72,1	70,6
2002–2003	73,7	71,9	72,5	72,3	71,5	69,7	71,6	73,1	72,7	72,8	72,6	72,1	72,1	70,7
2003–2004	74,1	72,0	72,8	72,3	71,3	70,2	72,2	73,2	72,9	73,2	72,9	72,6	71,9	70,9
2004–2005	74,7	72,5	73,2	73,0	71,8	70,8	72,6	73,9	73,1	73,4	73,1	73,0	72,0	71,3
2005–2006	75,2	73,0	73,8	73,5	72,2	71,2	73,0	74,4	73,4	73,8	73,2	73,2	72,6	71,9
2006–2007	75,6	73,5	74,3	74,0	72,6	71,4	73,1	74,7	73,8	74,3	73,6	73,4	73,4	72,2
2007–2008	75,9	73,7	74,2	74,4	72,8	71,8	73,2	75,1	74,3	74,5	74,2	73,7	73,4	72,3
2008–2009	76,2	74,0	74,4	74,5	72,6	72,1	73,7	75,1	74,7	74,9	74,6	73,8	73,4	72,5
2009–2010	76,3	74,3	74,7	74,9	72,7	72,2	74,3	75,2	74,7	75,1	74,8	73,9	73,6	72,7
2010–2011	76,5	74,7	74,9	75,1	73,4	72,7	74,7	75,4	74,7	75,4	75,2	74,2	73,8	72,8
2011–2012	76,9	74,9	75,0	75,2	74,1	73,0	74,9	75,6	74,8	75,5	75,3	74,4	74,3	73,3
2012–2013	77,2	75,1	75,3	75,6	74,3	72,9	74,9	75,9	75,2	75,8	75,5	74,4	74,7	73,7
2013–2014	77,4	75,6	75,6	76,1	74,2	73,4	75,2	76,2	75,9	76,2	75,9	74,8	75,0	73,9
2014–2015	77,5	76,0	75,6	76,1	74,4	73,8	75,4	76,5	76,2	76,5	76,3	75,1	75,4	74,1
2015–2016	77,7	76,1	76,0	76,0	74,6	73,8	75,7	76,8	76,3	77,0	76,4	75,2	75,4	74,2
2016–2017	78,1	76,3	76,4	76,2	74,4	74,1	75,7	77,2	76,6	77,0	76,5	75,5	75,5	74,5
2017–2018	78,3	76,1	76,3	76,2	74,5	74,2	75,4	77,2	76,5	76,9	76,3	75,6	75,8	74,5
2018–2019	78,4	76,3	76,6	76,4	74,9	74,4	76,1	77,2	76,6	76,7	76,6	75,7	75,9	74,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 9: Index závislosti mladých osob, starých osob a hospodářského zatížení na Mělnicku v letech 2005 až 2019

Rok	0-14	15-64	65+	Index šedého zatížení	Index zeleného zatížení	IHZ
2005	14752	67 992	13058	0,192	0,217	1,409
2006	14628	68 036	13279	0,195	0,215	1,410
2007	14752	69 367	13577	0,196	0,213	1,408
2008	14851	71 165	14033	0,197	0,209	1,406
2009	15136	71 668	14526	0,203	0,211	1,414
2010	15492	72 138	14998	0,208	0,215	1,423
2011	16069	72 383	15717	0,217	0,222	1,439
2012	16351	71 395	16402	0,230	0,229	1,459
2013	16569	70 524	17058	0,242	0,235	1,477
2014	16985	70 292	17696	0,252	0,242	1,493
2015	17336	69 951	18307	0,262	0,248	1,510
2016	17719	69 879	18918	0,271	0,254	1,524
2017	18021	69 731	19485	0,279	0,258	1,538
2018	18346	69 991	20015	0,286	0,262	1,548
2019	18564	70 287	20451	0,291	0,264	1,555

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 10: Vývoj přirozeného přírůstku na Mělnicku v letech 2005 až 2019

Rok	Narození	Zemřelí	Přirozený přírůstek
2005	995	986	9
2006	1043	976	67
2007	1146	975	171
2008	1215	1004	211
2009	1197	1040	157
2010	1204	1061	143
2011	1144	1056	88
2012	1078	1049	29
2013	1041	1056	-15
2014	1143	1008	135
2015	1145	1042	103
2016	1171	1011	160
2017	1240	1126	114
2018	1169	1085	84
2019	1155	1078	77

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 11: Živě narozené děti v ČR a okresu Mělník v letech 2005 až 2019

Rok	Česká republika			Mělnicko		
	Celkem	Mimo manželství	Průměrný věk matky při narození 1. dítěte	Celkem	Mimo manželství	Průměrný věk matky při narození 1. dítěte
2005	102 211	32 409	28,6	995	341	26,6
2006	105 831	35 259	28,9	1 043	372	27
2007	114 632	39 537	29,1	1 146	439	27,3
2008	119 570	43 457	29,3	1 215	451	27,4
2009	118 348	45 954	29,4	1 197	486	27,7
2010	117 153	47 164	29,6	1 204	494	27,9
2011	108 673	45 421	29,7	1 144	486	28,2
2012	108 576	47 088	29,8	1 078	495	27,9
2013	106 751	48 000	29,9	1 041	510	28,3
2014	109 860	51 267	29,9	1 143	556	28,7
2015	110 764	52 976	30	1 145	593	28,5
2016	112 663	54 733	30	1 171	586	28,7
2017	114 405	56 091	30	1 240	618	28,4
2018	114 036	55 338	30,1	1 169	590	28,4
2019	112 231	54 093	30,2	1 155	562	29,1

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 12: Hrubá míra porodnosti a úmrtnosti na Mělnicku a v ČR v letech 2005 až 2019

Rok	Hrubá míra porodnosti Mělnicko	Hrubá míra porodnosti ČR	Hrubá míra úmrtnosti Mělnicko	Hrubá míra úmrtnosti ČR
2005	10,39	9,97	10,29	10,53
2006	10,87	10,29	10,17	10,15
2007	11,73	11,04	9,98	10,08
2008	12,14	11,42	10,04	10,03
2009	11,81	11,26	10,26	10,22
2010	11,73	11,12	10,34	10,14
2011	10,98	10,34	10,14	10,17
2012	10,35	10,32	10,07	10,29
2013	10,00	10,15	10,14	10,38
2014	10,89	10,42	9,60	10,03
2015	10,84	10,50	9,87	10,53
2016	10,99	10,65	9,49	10,19
2017	11,56	10,78	10,50	10,50
2018	10,79	10,71	10,01	10,60
2019	10,57	10,49	9,86	10,51

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 13: Příčiny úmrtí na Mělnicku v letech 2005 až 2019

Rok	Novotvary	Nemoci oběhové soustavy	Nemoci dýchací soustavy	Nemoci trávicí soustavy	Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti	Ostatní
2005	275	523	42	36	44	66
2006	273	512	42	30	52	67
2007	265	499	42	34	72	63
2008	251	531	36	46	57	83
2009	286	558	39	35	52	70
2010	288	532	48	41	62	90
2011	282	539	42	32	60	101
2012	268	546	49	37	53	96
2013	273	542	44	34	45	118
2014	303	463	49	29	63	101
2015	281	507	55	33	57	109
2016	294	460	58	33	41	125
2017	276	512	82	47	54	155
2018	266	471	87	39	57	165
2019	292	430	97	41	67	151
index změny 2015/2019 v %	106,2	82,2	231,0	113,9	152,3	228,8

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 14: Kojenecká a novorozenecká úmrtnost na Mělnicku a ČR v letech 2005 až 2019

Rok	Kojenecká úmrtnost		Novorozenecká úmrtnost	
	Mělnicko	ČR	Mělnicko	ČR
2005	1,0	3,4	-	2,0
2006	2,9	3,3	1,0	2,3
2007	1,7	3,1	0,9	2,1
2008	3,3	2,8	0,8	1,8
2009	1,7	2,9	1,7	1,6
2010	2,5	2,7	1,7	1,7
2011	3,5	2,7	1,7	1,7
2012	1,9	2,6	1,9	1,6
2013	1,0	2,5	-	1,4
2014	2,6	2,4	2,6	1,6
2015	3,5	2,5	0,9	1,5
2016	0,9	2,8	-	1,7
2017	0,8	2,7	0,8	1,8
2018	4,3	2,6	1,7	1,6
2019	1,7	2,6	1,7	1,6

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 15: Vývoj potratovosti na Mělnicku a v ČR v letech 2005 - 2019

Rok	Potraty	Uměle přerušená těhotenství	Hrubá míra potratovosti Mělnicko	Podíl UPT v %	Potraty ČR	Hrubá míra potratovosti ČR
2005	466	347	4,86	74,5	40023	3,90
2006	432	304	4,50	70,4	39959	3,88
2007	497	341	5,09	68,6	40917	3,94
2008	448	295	4,48	65,8	41446	3,96
2009	480	340	4,74	70,8	40528	3,86
2010	413	270	4,02	65,4	39273	3,73
2011	489	330	4,69	67,5	38864	3,70
2012	476	314	4,57	66,0	37733	3,59
2013	438	292	4,21	66,7	37687	3,58
2014	424	259	4,04	61,1	36956	3,51
2015	440	271	4,17	61,6	35761	3,39
2016	362	238	3,40	65,7	35921	3,40
2017	356	215	3,32	60,4	35012	3,30
2018	297	180	2,74	60,6	32952	3,09
2019	310	199	2,84	64,2	31797	2,97

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 16: Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v okrese Mělník a ČR v letech 2005 až 2019

Rok	Hrubá míra sňatečnosti Mělnicko	Hrubá míra rozvodovosti Mělnicko	Hrubá míra sňatečnosti ČR	Hrubá míra rozvodovosti ČR
2005	5,06	3,38	5,06	3,05
2006	5,07	3,16	5,14	3,05
2007	5,36	3,21	5,51	3,00
2008	5,35	3,51	5,01	2,99
2009	4,25	2,49	4,56	2,77
2010	4,38	3,04	4,44	2,92
2011	3,92	2,96	4,30	2,68
2012	4,27	2,64	4,30	2,51
2013	3,85	3,17	4,14	2,65
2014	4,16	2,96	4,32	2,54
2015	4,65	2,84	4,57	2,47
2016	4,53	2,69	4,80	2,36
2017	4,93	2,91	4,95	2,43
2018	4,97	2,78	5,11	2,28
2019	5,00	2,51	5,13	2,26

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha č. 17: Vývoj migrace na Mělnicku v letech 2005 až 2019

Rok	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek stěhováním
2005	2321	1932	389
2006	2429	2355	74
2007	4699	3117	1 582
2008	4120	1978	2 142
2009	3265	2141	1 124
2010	3033	1878	1 155
2011	2207	2115	92
2012	2282	2332	-50
2013	2223	2205	18
2014	2326	1639	687
2015	2299	1781	518
2016	2522	1760	762
2017	2450	1843	607
2018	2759	1728	1 031
2019	2773	1900	873

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování